

HOOGHEEMRAADSCHAP
DE STICHTSE
RIJNLANDEN

Voorjaarsnota 2021

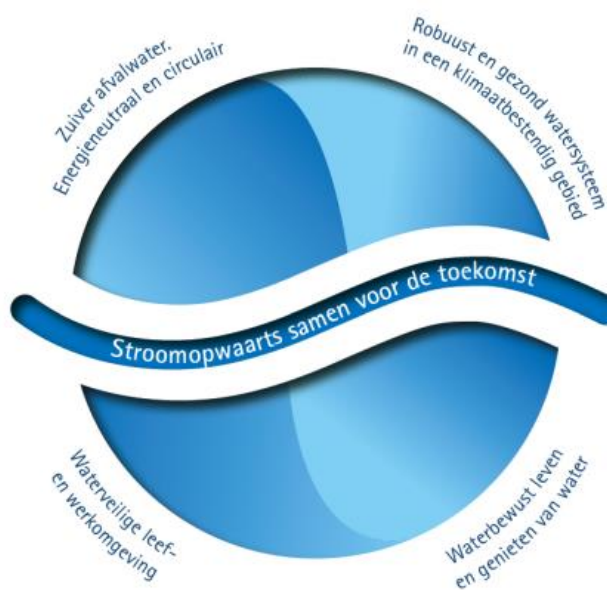
Stroomopwaarts aan de slag

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Inleiding	5
Leeswijzer	6
De strategische lijnen	7
Waterzuivering.....	7
Watersysteem.....	12
Bestuur & organisatie.....	18
Doorwerking eerdere besluitvorming, ontwikkelingen van buiten enerschikking van middelen	24
Langjarige doorkijk investeringen.....	28
Investeringsagenda	28
Financiële effecten.....	28
Financiële uitgangspunten.....	29
Proces.....	29
Uitgangspunten.....	29
Kader heffingen.....	30
Dekking.....	32
Bijlagen.....	33
Bijlage 1. Langjarig kader investeringen	34
Bijlage 2. Ontwikkelingen Voorjaarsnota 2021	35

Woord vooraf

Dit is wederom een bijzondere voorjaarsnota. Tot stand gekomen tijdens de coronapandemie en in de voorbereiding en uitwerking nauw verbonden met het waterbeheerprogramma (WBP) 2022-2027, dat tegelijkertijd tot stand is gekomen. Een mooie combinatie, want in het WBP schetsen we de koers en ambitie van het waterschap voor de komende zes jaar, waaraan we in deze voorjaarsnota de eerste invulling geven voor de komende jaren, en in de begroting dit najaar de invulling voor het eerste jaar. Voor een flink aantal onderwerpen geldt dat we voortbouwen op eerder ingezette lijnen, en op de al behaalde resultaten. In de voorjaarsnota van 2020 en de begroting voor 2021 zijn we doorgegaan op de toen ingeslagen weg, om onszelf de ruimte te geven goed na te denken over een herpositionering en om de tien strategische lijnen op een goede manier samen te laten komen. De maatschappij, de vragen van onze partners en onze eigen ambitie maken dat we ons anders positioneren. De klassieke taken voor droge voeten, schoon water en veilige dijken staan in verbinding met ruimtelijke opgaven als woningbouw en verstedelijking, energie, en een duurzame toekomst voor landbouw en natuur. Het afgelopen jaar hebben we dan ook veel gesprekken gevoerd over die lijnen en onze koers. Het integrale beeld dat we nu schetsen zorgt voor synergievoordelen, die we zowel in de financiën als de uitwerking terug zien. We kiezen positie: we willen een waterschap zijn dat duurzaam werkt met aandacht voor biodiversiteit, een waterschap dat innovatief aan de slag gaat, en een waterschap dat waar mogelijk samenwerkt, en integraal, met zowel het Rijk als partners in de regio aan de watergerelateerde opgaven die er liggen. We groeien naar een waterschap dat vroeg in het proces, 'stroomopwaarts', meedenkt en richting geeft vanuit onze eigen kennis en ervaring.

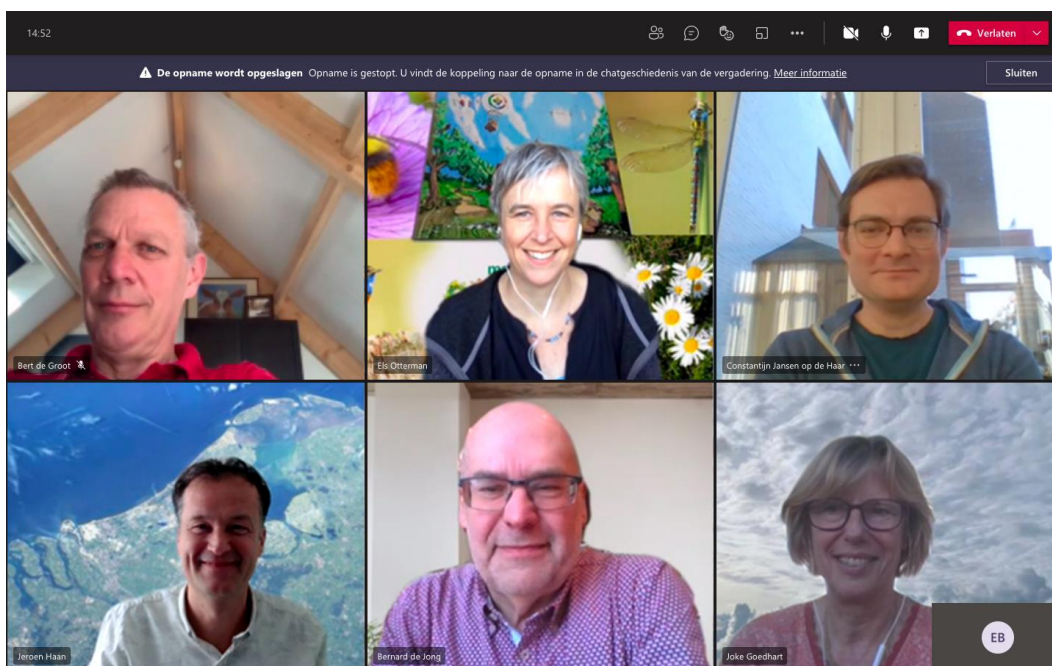
De figuur links verbeeldt onze koers voor 2022-2027: stroomopwaarts samen voor de toekomst en verbindt de koers met de thema's van het waterschap. De golf staat voor 'stroomopwaarts', oftewel voorbereiden op de toekomst en pro-actief samenwerken vanaf het begin van het proces. De blauwe bol verbeeldt onze extra inzet op zuiver afvalwater en duurzaamheid (kringlopen, de aardbol). Het waterbeheerprogramma beschrijft voor elk van de drie inhoudelijke thema's waar het waterschap voor staat en wat we gaan doen. In de figuur is per thema het eindbeeld opgenomen: de stip op de horizon. En tot slot is er de (water)balans, die staat voor het vierde thema: waterbewust leven én genieten van water.

Het waterschap staat voor grote watergerelateerde opgaven. Het zijn opgaven voor ons als samenleving, op het vlak van waterveiligheid, schoon & gezond water, klimaatverandering en duurzaamheid. Daarin kunnen wij onze bijdrage aan een prettige, gezonde en veilige woon- en werkomgeving vergroten. We zien daarbij ook de opgave om meer en slimmer digitaal te werken, een transparante, laagdrempelige overheid te zijn, en samen te werken als één overheid. We hebben daarin al veel stappen gezet en bouwen daar graag op voort.

De waarde van water is niet te onderschatten. Om hierin echt iets te betekenen vanuit onze waterexpertise, uitvoeringskracht en kennis van het gebied, hebben we een strategische agenda waarin we langs tien strategische lijnen vooruit kijken en positie innemen. Het waterschap zoekt de balans om recht te doen aan de ontwikkelingen zoals we die zien, om onze gezonde financiële positie te borgen en om samen met andere partijen te doen wat goed is voor onze toekomst - binnen de financiële kaders. Dat is niet alleen onze eigen ambitie, dat vragen onze samenwerkingspartners, bewoners en het Rijk ook van ons.

Tegelijk weten we dat de coronapandemie waarschijnlijk gevolgen heeft. Hoewel deze voor het waterschap op dit moment nog beheersbaar lijken, met weinig uitval, projecten die doorlopen en meer online en hybride werkvormen, is niet duidelijk wat de mogelijke economische en sociale impact van deze crisis gaat betekenen voor de keuzes die het waterschap in de komende tijd moet maken. We zien de sociale gevolgen en hebben grote waardering voor de manier waarop bewoners, medewerkers en bestuur zich inzetten en veerkracht tonen, ook waar het niet allemaal gesmeerd verloopt. We houden rekening met mogelijke effecten zoals meer kwietscheldingen, stijgende kosten van materiaal, en een vertraging in ons werk als de regels versoepelen. We blijven hier alert op en zullen waar nodig aanpassingen doen.

Deze voorjaarsnota kende een uitgebreid voorbereidingstraject. Met deze voorjaarsnota leveren we een bouwsteen voor het opstellen van de begroting voor 2022.

Het college van dijkgraaf, hoogheemraden, en secretaris-directeur van HDSR.

Inleiding

In de voorjaarsnota kijken we vooruit naar het werk van het waterschap. Dit doen we voor ten minste de komende vier jaren. De begroting bevat de planning en de uitwerking van de financiële consequenties voor het eerste jaar in meer detail. Beide documenten zijn gebaseerd op het ingezette beleid en de al behaalde resultaten. De ambities komen ook terug in eerdere voorjaarsnota's, Waterkoers en (de contouren van) ons nieuwe waterbeheerprogramma, dat het bestuur eind 2021 vaststelt.

In positie: water in de maatschappij

De omgeving waar we ons in de afgelopen decennia op hebben ingericht, verandert in een hoog tempo. Niet alleen het klimaat verandert. Er is ook beweging in de ruimtelijke ordening, de energiebronnen, de manier waarop naar de overheid wordt gekeken, de wijze van samenwerking, de digitalisering. Allemaal van betekenis voor het werk van het waterschap. Dit is het moment om als waterschap te bepalen welke positie en houding wij in die ontwikkelingen willen innemen. Zijn we volgend of lopen we voorop binnen de sector? Zijn we ambitieus en aanjagend op thema's of wachten we op opgelegde doelstellingen? Deze positionering in de verschillende thema's is een bestuurlijke keuze, die we met het waterbeheerprogramma en deze voorjaarsnota bepalen.

Het watersysteem en de waterzuivering vormen een belangrijke basis voor een veilige, gezonde en prettige woon- en werkomgeving. Integrale ontwikkeling vanuit een gezamenlijk beeld van de overheden en andere ontwikkelende partijen, vormen het fundament onder de inrichting van de leefomgeving. De opgaven waar we als maatschappij voor gesteld staan, zijn niet meer sectoraal op te lossen en gaan over overheids grenzen heen. Het waterschap wil werken aan deze opgaven vanuit het besef van gezamenlijke verantwoordelijkheid en met het algemeen belang voorop. Onze positie en houding in overheidsland is daarmee aan het verschuiven. Waren we voorheen een uitvoerende overheid, groeien we nu naar een waterschap dat vroeg in het proces ('stroomopwaarts') meedenkt en richting geeft vanuit onze eigen kennis en ervaring. Met 'stroomopwaarts' bedoelen we het samen vooruit kijken naar hoe de (water)opgaven zich ontwikkelen én hoe we die vandaag, morgen en op de lange termijn de goede kant op kunnen sturen. Stroomopwaarts betekent voor ons ook het gesprek over de noodzaak om water meer sturend te laten zijn bij de inrichting van onze schaarse ruimte, zodat het gebied kan worden voorbereid op de toekomst. We zoeken vroegtijdig het gesprek en de samenwerking op en agenderen 'water' bij de start van ruimtelijke processen. Dit doen we gebiedsgericht en integraal, voor een robuust watersysteem én voor een goede waterkwaliteit. We willen 'samen met' bepalen wat onze opgaven zijn en hoe we daar aan kunnen (samen)werken. Om goed in deze positie te komen en te blijven is het nodig te investeren in onze relaties en onze kennis en vaardigheden te verbreden en verdiepen.

Integraal aan de slag met de strategische lijnen

Om overzicht en regie te houden op de ontwikkelingen en de bijbehorende dilemma's en keuzes, werken we met een strategische agenda met tien relevante thema's voor het waterschap. Dit zijn thema's die bepalend zijn voor de ontwikkeling van het waterschap, voor het water- en zuiveringsbeheer in ons gebied en andere belangrijke maatschappelijke vraagstukken waarvoor het waterschap van toegevoegde waarde is of kan zijn. Binnen deze thema's zorgen we voor coördinatie, sturing en onderlinge afstemming. Langs deze strategische agenda kijken we langjarig vooruit. Het afgelopen jaar is de nadruk gelegd op de 'integratie' tussen de thema's: waar zijn slimme combinaties in maatregelen te maken die helpen onze doelen te behalen en waar zijn mogelijke synergievoordelen te benutten? Het totaal van deze opgaven moet passen binnen de financiële kaders. Voorwaarden zijn meerjarige kostendeckende tarieven en gelijkmatige tariefontwikkeling.

In de voorjaarsnota van 2020 gingen we door op de toen ingeslagen weg om de tijd te kunnen nemen om na te denken over een herpositionering om onze opgaven te verbinden met de ruimtelijke opgaven vanuit de maatschappij, en om de tien strategische lijnen integraal te kunnen afwegen. Dat betekent niet dat het werk stopte: in ons bestuursverslag 2020 kijken we terug op wat we in 2020 hebben bereikt. In de voorbereiding op het nieuwe WBP en deze voorjaarsnota zijn vanaf het najaar van 2020 voor de tien strategische lijnen bestuurlijke thema-avonden georganiseerd, waarin de bestuurlijke ambitie voortbouwend op wat we al doen per thema is opgehaald. Daarnaast hebben we ter inspiratie in een aantal bestuurlijke werkbezoeken met externe partners gesproken over gezamenlijke ambities en uitdagingen. Ook onze watteraad, met jongeren tussen de 18 en 25 jaar, heeft meegedacht. In ons waterbeheerprogramma 2022 – 2027, dat eind 2021 voor bestuurlijke besluitvorming voorligt, staan onze ambities verwoord. In deze voorjaarsnota is de besluitvorming terug te zien. De bestuurlijke ambities zijn per thema verwerkt in een integrale en afgewogen meerjarenprogrammering.

Corona

Hoewel de impact van de coronapandemie voor het waterschap op dit moment nog beheersbaar lijken, met weinig uitval, projecten die doorlopen en meer online en hybride werkvormen, is niet duidelijk wat de mogelijke economische en sociale impact van deze crisis gaat betekenen voor de keuzes die het waterschap in de komende tijd moet maken. We houden rekening met mogelijke effecten zoals meer kwietscheldingen, stijgende kosten van materiaal, en een vertraging in ons werk als de regels versoepelen. We blijven hier alert op en zullen waar nodig aanpassingen doen.

Leeswijzer

In het hoofdstuk 'De strategische lijnen' nemen we u per lijn mee in de bestuurlijke vraagstukken en geven we indicatie van de gevraagde middelen ten opzichte van de begroting van 2021. De genoemde bedragen voor de jaren na 2021 zijn inclusief de in eerdere voorjaarsnota's en meerjarenramingen genoemde bedragen voor intensivering van deze lijnen en geven dus samen een totaalbeeld.

Concreet zijn in deze voorjaarsnota de financiële consequenties van staand beleid en ontwikkelingen van buiten - vaak met een verplichtend karakter - verwerkt. Deze lichten we kort toe in het hoofdstuk 'Doorwerking eerdere besluitvorming, invloeden van buiten enerschikking van middelen'. Daarbij is er ook een paragraaf over 'Overige ontwikkelingen': waarbij we andere ontwikkelingen bespreken en wat er aanvullend nodig is in de organisatie om goed aan de slag te kunnen met de ambities uit de strategische lijnen.

In het hoofdstuk 'Langjarige doorkijk investeringen' kijken we tien jaar vooruit in de investeringsagenda van ons waterschap. In het hoofdstuk 'Financiële uitgangspunten' lichten we toe welk proces voorzien is voor de voorjaarsnota 2022 en maken we inzichtelijk wat de voorstellen in deze voorjaarsnota betekenen voor het kostenniveau van de watersysteemheffing en waterzuiveringsheffing.

De strategische lijnen

Zoals in het vorige hoofdstuk toegelicht werken we vanaf 2020 met een bestuurlijke agenda met daarop tien strategische lijnen. In dit hoofdstuk geven we per lijn een korte omschrijving van de inhoud, wat voor ontwikkelingen er zijn en hoe die voortbouwen op dat wat wij al doen, en wat deze betekenen in het licht van de voorjaarsnota van 2021 en dus hoe we hier deze integraal mee aan de slag gaan, gebruikmakend van de synergievoordelen. De mate van concreetheid verschilt per strategisch onderwerp. Voor een aantal onderwerpen zijn we al verder in het proces om samen met het bestuur de ambities concreet te maken, voor andere onderwerpen is meer tijd nodig, bijvoorbeeld omdat we nog tijd nodig hebben voor uitbreiding van onze kennis, visievorming, of om partners mee te nemen in het proces.

De tien strategische lijnen zijn:

- ZUIVERe ontwikkelingen
- Duurzaamheid
- Gezond water
- Bodemdaling veenweide
- Toekomstbestendig waterbeheer
- Sterke Lekdijk
- Waterbewust leven
- Digitale transformatie
- Omgevingswet & ruimtelijke ordening
- Toekomstbestendig begroten

Deze clusteren we in drie hoofdstukken, waardoor we het integrale beeld kunnen geven en de synergievoordelen helder kunnen maken:

- Waterzuivering (ZUIVERe ontwikkelingen, Duurzaamheid)
- Watersysteem (Gezond water, Bodemdaling veenweide, Toekomstbestendig waterbeheer, Sterke Lekdijk)
- Bestuur & organisatie (Waterbewust leven, Digitale transformatie, Omgevingswet & ruimtelijke ordening, Toekomstbestendig begroten)

Waterzuivering

ZUIVERe ontwikkelingen

Binnen de afdeling Zuiver zorgen we dagelijks voor gezuiverd afvalwater dat minimaal voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen. Zuiver kenmerkt zich door een bedrijfsmatige aanpak en een proces dat we goed in de vingers hebben. Er zijn echter ontwikkelingen, 'ZUIVERe ontwikkelingen', die nieuwe eisen stellen aan het proces en de wijze van zuiveren. Dit zijn bijvoorbeeld duurzaamheid, aandacht voor nieuwe stoffen, en afvalwater als circulaire grondstof. De verwachting is dat de eisen die we stellen aan de kwaliteit van het effluent in de toekomst strenger worden. Ook zijn er ontwikkelingen in de verwerkingstechnieken van en op de afzetmarkt voor zuiveringsslib. Daarom werken we op dit moment aan een slibstrategie en aan een overkoepelende zuiveringsvisie. In de zuiveringsvisie willen we de trends en ontwikkelingen schetsen, en onze visie daarop plus een concrete ambitie voor het zuiveren van afvalwater in 2050 vastleggen. Deze zuiveringsvisie leggen we naar verwachting eind dit jaar aan het AB voor. Daarop voortuitlopend is in 2020 gewerkt aan de slibstrategie, waarin we aangeven hoe we voor ons zuiveringsslib in kunnen spelen op deze ontwikkelingen. Er staat een duidelijke stip op de horizon voor 2040 en we hebben een routekaart uitgewerkt om daar te komen. Ook deze gaat in 2021 naar het AB.

Daarnaast is de herinrichting van het terrein van de oude rwzi Utrecht een belangrijk aandachtspunt. Dit biedt kansen en mogelijkheden voor energie-ambities en we willen dit samen met mensen in de directe omgeving invullen. Ook ligt de vraag voor wat te doen bij rwzi Zeist, waar groot onderhoud/een renovatie nodig is. Gaan we deze rwzi grootschalig opknappen of gaan we deze verplaatsen of zelfs samen laten gaan met bijvoorbeeld rwzi Bunnik?

Medicijnresten en nieuwe stoffen

We vinden steeds meer microverontreinigingen in het oppervlaktewater. Een belangrijk aandeel hierin vormen de medicijnresten. Deze komen voor het overgrote deel via het effluent van onze rwzi's in het oppervlaktewater terecht. Het aanvullend verwijderen van deze stoffen bij de rwzi's is een belangrijke maatregel om de belasting van het oppervlaktewater door deze stoffen te verminderen.

Met een nazuivering voor het volledige effluent op rwzi Houten zetten we als waterschap een eerste stap om te leren hoe medicijnresten effectief en efficiënt uit effluent te verwijderen zijn. De bedoeling is om deze nazuivering in 2022 te realiseren. Een voorstel is om daarna, met een planning van één rwzi per twee jaar, de rwzi's van Woerden, Nieuwegein, Utrecht en Zeist aan te pakken. In de nieuwe zuiveringsvisie leggen we onze ambitie voor het verwijderen van medicijnresten op onze zuiveringen vast. In Houten willen we ook extra inzetten op meer waterbewustzijn om bij de bron te voorkomen dat medicijnresten in het water terecht komen. Daarom willen we een presentatieruimte op de rwzi Houten realiseren.

De financiële kant van deze ambitie is ten opzichte van vorige ramingen nauwkeuriger en realistischer in beeld gebracht en doorvertaald naar de komende tien jaar. Het is een grote financiële opgave die, om realiseerbaar te zijn, gespreid is in de tijd. Hierbij maken we gebruik van de Rijksbijdrage. De voorwaarden van die Rijksbijdrage bepalen de planning. De benodigde extra inzet van personele capaciteit leidt tot een verhoging van de personeelsbegroting met € 100.000 in 2022 oplopend tot € 220.000 in 2025.

Slibstrategie

De stip op de horizon voor 2040 in de verwerking en afzet van zuiveringsslib is dat we daar zoveel mogelijk energie en grondstoffen uit halen. Het ultieme doel is dat zuiveringsslib geen afvalstof meer is, maar de route daarheen heeft tijd nodig. Afgelopen jaar is er een marktverkenning uitgevoerd om te kijken hoe we het beste met marktpartijen samen deze slibstrategie kunnen realiseren. De vraag is bijvoorbeeld of HDSR aandeelhouder van een verwerkingsbedrijf wil worden of niet. En wat dit betekent voor de continuïteit en zekerheid, maar ook voor flexibiliteit om onze energie- en grondstoffenambitie te realiseren. Met de keuzes die het college hierin maakt ronden we de slibstrategie af en leggen deze eind dit jaar aan het AB voor.

Het contract voor de verwerking van het slib van rwzi Nieuwegein loopt eind dit jaar af. De bedoeling is om volgend jaar een nieuw contract af te sluiten en de looptijd te synchroniseren met de overige contracten. Voor de slibverwerking van het overige slib lopen de contracten op zijn vroegst in 2026 af. Tot die tijd kunnen we met onze slibstrategie uitwerken hoe we samen met marktpartijen de slibverwerking en energierugwinning het beste kunnen inrichten.

Tegelijkertijd verkennen we nu de mogelijkheden om in 2030 naast de rwzi Nieuwegein een 'energielandschap', genaamd de EnergieHub Klaphek, te realiseren, mede voor de emissieloze versterking van de Lekdijk. In het Klaphek kunnen we naast zuiveringsslib ook bermmaaisel vergisten en kunnen we ook andere vormen van energieopwekking toepassen.

We schatten nu in dat we de slibstrategie globaal door kunnen vertalen naar een kostenstijging van de slibverwerking van 25%. Dit komt vooral omdat HDSR op dit moment nog erg voordelige contracten heeft. Daarnaast vraagt energie- en grondstoffenterugwinning om duurdere technieken. In de komende jaren zal, met het aflopen van de huidige slibverwerkingscontracten, helder worden hoe deze kostenontwikkeling er werkelijk uitziet. Daarnaast begroten we nu extra capaciteit voor de ontwikkeling van nieuwe technieken en voor strategische communicatie.

Herinrichting oude rwzi-terrein Utrecht

De sloop van de oude rwzi Utrecht is gestart en is naar verwachting in de zomer van 2022 klaar. Dan kunnen we met de herinrichting beginnen. Het terrein moet beschikbaar blijven voor een nieuwe rwzi over 30-40 jaar. Daarom moet deze herinrichting van tijdelijke aard zijn. We onderzoeken nu verschillende mogelijkheden, variërend van het simpel inzaaien met gras, tot het creëren van een 'energielandschap'. Daarin zouden we het opwekken van zonne-energie kunnen combineren

met een klein park of groenvoorziening voor de buurtbewoners. Naast onze eigen energie-ambities vinden we ook de participatie van de buurtbewoners in het proces belangrijk. Over deze herinrichting zullen we het AB nog nader informeren, met als doel besluitvorming begin 2022.

Renovatie rwzi Zeist/Bunnik

De rwzi in Zeist is op dit moment de enige zuivering van ons waterschap die onvoldoende in staat is om structureel aan de effluenteisen te voldoen. Dat staat het halen van onze doelen voor Gezond water in de weg. De oorzaak is de beperkte ontwerpcapaciteit van deze installatie. Uitbreiding van de capaciteit vraagt civieltechnische ingrepen. Het is echter de vraag of een civieltechnische uitbreiding leidt tot een voldoende robuust zuiveringsproces: feitelijk plakken we hiermee een pleister. Het alternatief is nieuwbouw, waarbij het de vraag is of nieuwbouw op de huidige locatie optimaal is. De rwzi Zeist is omsloten door een woonwijk. En kunnen we de nieuwbouw op het huidige terrein realiseren voordat de oude installatie gesloopt is? Als we kiezen voor nieuwbouw dan rijst de vraag of medicijnrestenverwijdering en/of een nazuivering dan geen integraal onderdeel zou moeten zijn van de nieuwbouw. Een ander alternatief is koppeling met de rwzi Bunnik. Kortom, er speelt een aantal strategische vraagstukken waar de komende jaren eerst bestuurlijke besluitvorming op nodig is. In deze strategische vraagstukken nemen we de waterkwaliteitsopgave, vertaald in eisen aan de zuivering, integraal mee. Daarmee willen we ook voor de rwzi Zeist een oplossing vinden.

Financiële consequenties strategische lijn ZUIVERe ontwikkeling

In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties die voortkomen uit de strategische lijn ZUIVERe ontwikkeling weergegeven. Het investeringsniveau varieert in de periode van 2022 en 2025, waarin de verkenningsfase overgaat in concrete voorbereidingen, tussen de € 0 en de € 39,4 miljoen per jaar. Het netto kostenniveau van deze strategische lijn stijgt in 2022 met € 0,8 miljoen per jaar en loopt tot 2024 en verder op met een stijging van € 1,9 miljoen per jaar ten opzichte van het netto kostenniveau in 2021. In de begroting van 2021 is een bedrag voor de strategische lijn ZUIVERe ontwikkeling van € 5,5 miljoen opgenomen.

ZUIVERe ontwikkelingen

Omschrijving	2021
Netto investeringen	
Netto kapitaallasten (a)	
Netto beheerskosten (b)	
Totale kosten (=a+b)	5.500

(bedragen x € 1.000,-)

2022	2023	2024	2025	
-	5.800	4.000	39.400	
238	235	508	673	
579	689	1.400	1.094	
817	924	1.908	1.767	

Duurzaamheid

In 2020 is de nieuwe Duurzaamheidsvisie 'Doe, denk, duurzaam, naar een emissieloos en circulair waterschap' vastgesteld. Daarmee is het onze ambitie om in 2030 energieneutraal en in 2050 emissieloos te zijn. Als waterschap zijn wij onderdeel van het probleem én van de oplossing. Wij willen van toegevoegde waarde zijn in de maatschappelijke transitie rond broeikasgassen, energie en circulariteit. Onze ambities staan niet op zichzelf en zijn onderdeel van die grotere maatschappelijke opgave. We willen als organisatie op de volgende manieren onze voetafdruk verkleinen:

- 95% minder broeikasgassen uitstoten in 2050 t.o.v. 1990, met als tussenstap 49% CO₂-reductie en energieneutraal in 2030;
- meerwaarde uit afvalwater: benutten van energie en grondstoffen uit onze afvalwaterstromen, waarbij we in 2040 50% van de top 5 grondstoffen terugwinnen;
- duurzaam opdrachtgeverschap is de standaard in al onze projecten volgens het principe 'ja, tenzij';
- 50% minder primaire grondstoffen gebruiken in 2030 en volledig circulair zijn in 2050;
- biodiversiteit: met onze werkzaamheden biodiversiteit in stand houden en versterken waar dit kan.

Dit zijn grote opgaven, die veel van het waterschap vragen. Ook kunnen en willen we dit niet alleen doen, maar samen in de regio met overheden en marktpartijen. Daarnaast trekken we via de Unie van Waterschappen op met alle waterschappen die eenzelfde inspanning leveren. Nadat we de afgelopen jaren veel voorbereidend werk hebben gedaan door met de juiste partners in gesprek te zijn, gaan we nu aan de slag. Ook breiden we het compacte programmateam uit met specifieke kwaliteiten. We presenteren hier in deze voorjaarsnota de benodigde investeringen hiervoor.

Energie

In 2030 zijn we energieneutraal door een mix van twee strategieën: inzetten op het verminderen van het eigen verbruik en tegelijk net zo veel hernieuwbare energie opwekken als we zelf nodig hebben. Deze energie halen we uit ons zuiveringsslib, ons maaisel, water, zon en wind. We willen dit realiseren door:

- elektriciteit op te wekken op en nabij onze grootste energieverbruikers: de rioolwaterzuiveringen. De elektriciteit wekken we zelf op, of samen met de markt uit zon, wind, zuiveringsslib en ons maaisel;
- de regionale energietransitie mogelijk te maken door verschillende energievormen op te wekken op onze assets: terreinen, installaties en watergangen. Dit doen we het liefst samen met de markt, lokale spelers en andere overheden en we moedigen de transitie aan. We laten de ontwikkeling volledig over aan anderen. Zo wil het waterschap de potentie van aquathermie zichtbaar en bruikbaar maken. We stimuleren de opwekking van warmte uit afvalwater (TEA) en oppervlaktewater (TEO) door kennis en kunde te leveren. We faciliteren initiatieven voor TEA op onze eigen rioolwaterzuiveringen. Voor het aanjagen/faciliteren van energieneutraliteit via bijvoorbeeld TEO en TEA zetten we 2 ton per jaar in, deels voor extra menskracht (kunde) en deels voor extra onderzoek (kennis).

Eneco gaat vanaf 2023 op de rwzi Utrecht warmte uit ons gezuiverde afvalwater halen. Met de grootste warmtepomp van Europa brengt Eneco het beetje warmte uit effluent naar een hogere temperatuur waar gebouwen mee verwarmd kunnen worden. Deze waardevolle energie stopt Eneco in haar bestaande warmtenet. Zo kunnen we straks meer dan 10.000 woningen van deze duurzame herwinbare energie voorzien. Een mooi resultaat van een intensieve samenwerking tussen het waterschap en Eneco.

Grondstoffen

Ons doel is om in 2040 50% van de top 5 grondstoffen (fosfaat, cellulose, bioplastics, alginaat, biomassa) terug te winnen. Dit willen we in eerste instantie doen door dichtbij onze eigen bedrijfstak (afvalwater zuiveren en watergangen onderhouden) te blijven en de grondstoffen zelf terug te winnen die nu nog verloren gaan in onze processen. In samenwerking met andere waterschappen en als aandeelhouder van Aquaminerals, zijn we aan de slag met cellulose, kaumera en fosfaat. Ons maaisel willen we, nadat we de energie eruit hebben gehaald in de te bouwen monovergister, omzetten naar digestaat, een restproduct dat waardevol is voor de landbouw.

Tegelijkertijd zijn we met de Unie van Waterschappen onze rol en positie als waterschappen in de circulaire economie verder aan het definiëren. Daar zitten we in de kopgroep en werken we aan de visie 'Circulaire waterschappen'. De kern daarvan is dat we door inzet van onze eigen assets toegevoegde waarde bieden en een impuls geven aan de ontwikkeling van circulariteit. We zoeken daarvoor nadrukkelijk de samenwerking met marktpartijen door ze uit te nodigen om op onze installaties hun kennis en kunde toe te passen. Waar mogelijk willen we als cruciale klant voor de marktintroductie teruggewonnen grondstoffen ook weer afnemen. Ook als duurzame opdrachtgever zetten we grote stappen richting een circulair waterschap: zie de volgende alinea over DOS. In de loop van 2021 maken we deze visie concreet en leveren we deze op.

Het financiële plaatje dat hierbij hoort is op dit moment nog niet duidelijk maar dat zullen we dit jaar snel inzichtelijk maken.

Duurzaam OpdrachtgeverSchap DOS

Onze succesvolle aanpak voor duurzaam opdrachtgeverschap (DOS) is zo ver uitgewerkt en in praktijk getest, dat wij nu het voorbeeld zijn voor andere waterschappen. We ontwikkelen instrumenten om de eigen medewerkers te helpen bij deze omslag in denken en doen: van #HoeDan naar #DoeDan! Het begint bij de ambities van het waterschap en de vertaling van die bestuurlijke ambities in opdrachten. Opdrachtgevers stimuleren de eigen medewerkers en externe opdrachtnemers kritisch mee te denken en belonen circulaire en duurzame oplossingen. We ontwerpen producten die langer meegaan en makkelijker opnieuw te gebruiken zijn. De grondstoffen die we gebruiken houden hun waarde en we weten waar ze blijven.

We gebruiken meer hernieuwbare grondstoffen. We voeren dit overal door, in mobiliteit, kleding voor personeel, projecten, inkoop, et cetera. Daarmee is DOS met alle aspecten van de bedrijfsvoering binnen de organisatie verbonden. Hiermee zijn geen extra middelen gemoeid, dit past binnen de huidige exploitatiebegroting en investeringskredieten.

Biodiversiteit

HDSR heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid voor biodiversiteit en ziet het belang van een biodiverse omgeving voor het waterschapswerk. Met alle watergangen, oevers en keringen in ons gebied zijn we onderdeel van een grootschalig netwerk, waarbinnen we de biodiversiteit kunnen en willen versterken.

Binnen onze projecten en het beheer en onderhoud van terreinen krijgt terrestrische (droge) biodiversiteit dan ook steeds meer aandacht. Biodiversiteit wegen we standaard mee in onze activiteiten en is daarmee onderdeel van DOS. We hebben een visie op biodiversiteit opgesteld en de zogenaamde '[wet five' als icoonsoorten](#) benoemd. Deze staan symbool voor de doelen die we willen bereiken én voor de leefgemeenschappen waar ze deel van uitmaken. Zie ook onze [webpagina over biodiversiteit](#). We zullen regelmatig rapporteren over de stand van zaken en zijn bezig om landelijk indicatoren te ontwikkelen.

Op veel manieren werken we aan biodiversiteit: bijvoorbeeld door het aanleggen van natuurvriendelijke oevers en het bloemrijk beheren van dijken. Door onze eigen gemaal- en rioolwaterzuiveringsterreinen en meer dijken, oevers en wateren anders te beheren en in te richten geven we meer planten en dieren de ruimte. We werken samen met onze partners in het Deltaplan Biodiversiteit, en met agrariërs en andere inwoners van ons gebied.

Er is € 50.000 opgenomen voor een veldmedewerker biodiversiteit, voorzien als tijdelijke extra inzet om ecologie en biodiversiteit in de organisatie te borgen en medewerkers enthousiast te maken. De veldmedewerker voegen we toe aan het programmabudget voor Duurzaamheid.

Financiële consequenties strategische lijn Duurzaamheid

In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties die voortkomen uit de strategische lijn Duurzaamheid weergegeven. Het investeringsniveau varieert in de periode van 2022 en 2025 tussen de € 0,5 miljoen en € 9 miljoen per jaar. Dit budget is nodig om te kunnen investeren in vergistingsinstallaties, zonne-energie en windturbines. Het netto kostenniveau van deze strategische lijn stijgt in die periode tussen de € 0,35 miljoen en de € 0,55 miljoen per jaar ten opzichte van het netto kostenniveau in 2021. In de begroting van 2021 is een bedrag voor de strategische lijn Duurzaamheid van € 0,755 miljoen opgenomen.

Duurzaamheid

Omschrijving	2021
Netto investeringen	
Netto kapitaallasten (a)	
Netto beheerskosten (b)	
Totale kosten (=a+b)	755

(bedragen x € 1.000,-)

2022	2023	2024	2025
550	3.650	9.000	8.000
-	3	3	25
382	455	555	358
382	458	558	383

Watersysteem

Gezond water

Met het programma Gezond water werkt het waterschap aan het tot leven brengen en houden van het oppervlaktewater in ons beheergebied. Ons toekomstbeeld is zo schoon mogelijk oppervlaktewater met een zo goed als mogelijk ontwikkelde biodiversiteit en ecologie. Een goede waterkwaliteit en biodiversiteit ontstaat niet vanzelf. Sterker nog, als we niets doen is de kans groot dat de situatie als gevolg van klimaatverandering verslechtert. Dat willen we voorkomen en daarbij spreken we de ambitie uit om de komende jaren een flinke stap vooruit te zetten richting ons toekomstbeeld.

Ambitie: komende jaren een serieuze stap zetten richting de doelen van 2027

Onder de ambitie van ons waterschap op het thema Gezond water vallen zowel de wettelijke opgave voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) als onze inzet in het overig water (al het oppervlaktewater dat niet is aangemerkt als KRW-waterlichaam). Het voldoen aan de wettelijke opgave voor de KRW - te weten het bereiken van de KRW-doelen door het uitvoeren van de geplande maatregelen - is in deze ambitie verankerd als basis.

Daarnaast zijn er voor het overig water in elk deelgebied van ons beheergebied samen met partners karakteriserende streefbeelden opgesteld met verschillende waterkwaliteitsniveaus. Eind 2020 zijn met het bestuur bijbehorende maatregelen besproken. Deze maatregelen waren uitgewerkt in drie verschillende ambitieniveaus die zich onderscheiden in hoe groot de stap is die we de komende jaren kunnen zetten richting het einddoel. We gaan de komende jaren opbouwen naar het hoogste ambitieniveau en daarmee de grootste stap zetten. Concreet betekent dit dat we voor het overig water in 2027 inzetten op het bereiken van:

- gemiddeld waterkwaliteitsniveau 'levendig' in het veenweidegebied;
- gemiddeld waterkwaliteitsniveau 'levendig' in het kleigebied;
- gemiddeld waterkwaliteitsniveau 'levendig' in de heuvelrug en de landgoederen zone;
- gemiddeld waterkwaliteitsniveau 'zichtbaar' in het stedelijk gebied;
- gemiddeld waterkwaliteitsniveau 'levendig' in de natuurgebieden.

Strategie: gefaseerd opbouwen tot maximale ambitie

Gezien de huidige toestand in de diverse deelgebieden is bovenstaande ambitie heel stevig. En invulling geven aan deze ambitie vraagt een verdubbeling van de huidige inspanningen. Zowel vanuit de eigen organisatie als vanuit de gebiedspartners gezien, is het verdubbelen van de inspanningen van het ene op het andere jaar niet realistisch. Daarom bouwen we de ambitie in het overig water de komende drie jaar gefaseerd op naar de maximale ambitie. We spreken hier expliciet over de inspanningen in het overig water, omdat we de KRW-maatregelen beschouwen als basis en dit met name onze eigen assets en activiteiten betreffen.

In het overig water hangt succes grotendeels af van de samenwerking met de gebiedspartijen. Het is niet realistisch om te verwachten dat, omdat HDSR een hoge ambitie heeft, ook direct alle gebiedspartijen volle bak vooruit gaan. Daarom gebruiken we de jaren 2022 en 2023 om de vooroplopende gebiedspartijen, die al op stoom zijn, met de bestaande financiële middelen (meerjarig) te kunnen blijven faciliteren. Parallel daaraan zetten we in deze jaren extra capaciteit in om met de achterblijvende partijen de benodigde plannen om de doelstellingen te behalen uit te werken en voor te bereiden, zodat bij deze groep de concrete projecten vanaf 2024 in uitvoering gaan. Tegelijkertijd werken we er aan dat 'de goede ecologische praktijk' zowel bij het waterschap als bij anderen de standaard wordt en we dit kunnen verankeren.

Financiële consequenties strategische lijn Gezond water

In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties die voortkomen uit de strategische lijn Gezond water weergegeven. Het investeringsniveau varieert in de periode van 2022 en 2025 tussen de € 0,65 miljoen en € 1,3 miljoen per jaar. Het netto kostenniveau van deze strategische lijn stijgt in die periode van € 0,6 miljoen in 2022 naar € 1,6 miljoen per jaar in 2025 ten opzichte van het netto kostenniveau 2021. In de begroting van 2021 is een bedrag voor de strategische lijn Gezond water van € 1,75 miljoen opgenomen.

Gezond water

Omschrijving	2021
Netto investeringen	
Netto kapitaallasten (a)	
Netto beheerskosten (b)	
Totale kosten (=a+b)	1.748

(bedragen x € 1.000,-)

2022	2023	2024	2025
655	1.140	1.280	1.140
-	56	140	231
591	849	1.057	1.205
591	905	1.197	1.436

Bodemdaling veenweide

Veengrond is vruchtbaar en aantrekkelijk voor de landbouw. In het verleden is actief ingezet op het droogleggen van dit drassige land door het aanleggen van sloten. Dit droogleggen gebeurt al eeuwen en heeft het veenbodemdalingproces in gang gezet. De veenbodem is dan net een spons die uitdroogt: er komt zuurstof bij, waardoor het veen verteert en de bodem daalt. Bij dit proces van veenoxidatie komen ook broeikasgassen vrij, bijvoorbeeld CO₂. Technische ingrepen hebben het proces van bodemdaling versneld. De verwachting is dat klimaatverandering het proces nog verder versterkt, met meer droge en warme perioden. In onze veenweidegebieden daalt de bodem gemiddeld met twee centimeter per drie jaar (situatie 2015). Dit heeft nadelige gevolgen voor bebouwing en infrastructuur, waterkwaliteit en -beheer (wateroverlast) en voor broeikasgasemissie.

Veenbodemdaling: een maatschappelijke opgave

Het remmen van bodemdaling is, mede door de link met het klimaatakkoord van 2019, een maatschappelijke opgave geworden. Samenwerking tussen overheden en particuliere eigenaren en grondgebruikers is noodzakelijk om het veengebied bewoonbaar en (be)werkbaar te houden. Onze doelstelling, 50% reductie van de bodemdaling in 2030, is groter dan de landelijke reductiedoelstelling voor CO₂ van 1 Mton in 2030. De gezamenlijke aanpak is gericht op een duurzaam toekomstperspectief voor de veenweidegebieden (voor zowel landbouw als natuur) gecombineerd met een toekomstbestendig watersysteem. Om dit te bereiken zijn maatregelen nodig om de bodemdaling te reduceren. Denk hierbij aan technische waterinfiltratiemaatregelen, bodemverbetering en transitie binnen het landgebruik van de veenweide. Andere belangen en opgaven, waaronder stikstof, wonen en energie, biodiversiteit, recreatie en landschap, betrekken we daar waar mogelijk in de uitwerking. Belangrijke elementen in onze strategie zijn: gebruikmaken van de energie die er is in het gebied, faciliteren van gebiedsprocessen met een integrale en een sectorale opgave, aannemen van een proactieve rol in het vergaren van gegevens en kennis voor de eigen taak en voor een frisse kijk op (grond)waterbeheer, een actief en dynamisch peilbeheer voeren samen met de ingelanden, en subsidiestromen benutten en middelen bundelen.

HDSR nadert het einde van de pilotfase en beweegt toe naar de opschalingsfase. Door het koppelen van maatschappelijke doelen is er een grotere kans op het verkrijgen van subsidies. Dit biedt mogelijkheden voor het grootschalig uitrollen van bodemdaling remmende projecten. We hebben oog voor verschillende typen bodemdaling remmende maatregelen. Tot op heden is de agrarische sector één van de belangrijkste gebiedspartners in de gebiedsgerichte pilotprojecten. Door het koppelen van meerdere maatschappelijke doelen in de gebiedsprocessen wil HDSR de samenwerking met andere grondgebruikers zoals natuur en milieuorganisaties gaan intensiveren. Een voorbeeld is 'valuatie voor veen'. Daarnaast participeert HDSR in diverse kennis ontwikkelingstrajecten zowel op regionaal als op landelijke niveau. Om de landelijke gebiedsprocessen in goede banen te leiden vragen we € 565.000 aan voor extra capaciteit in 2023-2024. Daarnaast willen we de huidige capaciteit continueren, hiervoor is een bedrag van voor € 260.000 opgenomen.

Samen werken in de Regionale Veenweide Strategie

De gebiedspartners beseffen dat we elkaar nodig hebben om het gebied succesvol toekomstbestendig maken. HDSR werkt samen met onder andere de collega waterschappen, de provincies Utrecht en Zuid Holland, en met de gemeenten die de focus leggen op het buitengebied. Heel concreet werkt ons waterschap nauw samen met deze partners aan de provinciale Regionale Veenweide Strategieën (RVS) en schrijft hier aan mee. De vaststelling vindt eind 2021 plaats en HDSR wordt gevraagd zich aan de inhoud van de RVS te committeren. Er is ook nauwe samenwerking met de agrarische collectieven, LTO,

natuursororganisaties, individuele boeren en de Rabobank.

Financiële consequenties strategische lijn Bodemdaling veenweide

In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties die voortkomen uit de strategische lijn Bodemdaling veenweide weergegeven. We voorzien geen investeringen voor de periode 2022-2025. Het netto kostenniveau van deze strategische lijn stijgt in 2022 met € 0,5 miljoen per jaar en loopt in 2025 op naar € 1 miljoen per jaar ten opzichte van het netto kostenniveau 2021. In de begroting 2021 is een bedrag opgenomen voor de strategische lijn Bodemdaling veenweide van € 0,98 miljoen.

Bodemdaling veenweide

Omschrijving	2021
Netto investeringen	
Netto kapitaallasten (a)	
Netto beheerskosten (b)	
Totale kosten (=a+b)	975

(bedragen x € 1.000,-)

2022	2023	2024	2025
-	-	-	-
-	-	-	-
511	814	943	897
511	814	943	897

Toekomstbestendig waterbeheer

Het klimaat verandert. De extreem lange perioden van droogte in 2018 en 2019 en de jaarlijks optredende lokale extreme neerslag hebben ertoe geleid dat het thema klimaatadaptatie nationaal, regionaal en lokaal volop in de belangstelling staat. Klimaatadaptatie is één van de grootste maatschappelijke opgaven voor de komende decennia. Het waterschap acteert in verschillende gremia en op verschillende schaalniveaus om hier invulling aan te geven. Sinds begin dit jaar hebben we onze eigen 'Visie en handelingsperspectief Toekomstbestendig Watersysteem'. Deze geeft ons richting om samen met onze partners de veranderingen het hoofd te bieden en een klimaatbestendig en robuust watersysteem in te richten.

Nationaal en (boven)regionaal niveau

In het najaar van 2021 vindt besluitvorming plaats over de maatregelen voor de tweede fase van het Deltaprogramma Zoetwater. Het maatregelenpakket wordt opgenomen in Deltaprogramma 2022 en uitgevoerd in de periode 2022-2027. Hierdoor zal Nederland beter om kunnen gaan met nieuwe en steeds frequentere periodes van droogte. De westelijke regio, waar wij deel van uitmaken, blijft een grote afhankelijkheid houden van zoetwateraanvoer. Ons beheergebied ligt midden tussen een aantal strategische zoetwaterbuffers (Lek, Amsterdam Rijnkanaal-IJsselmeer en Hollandse IJssel). Deze strategische positie geeft ons de verantwoordelijkheid om het beschikbare zoetwater bij droogte door te voeren. Hiervoor voeren we momenteel als zoetwatermaatregel het project KWA+ uit. Binnen het programma Slim watermanagement pakken we, samen met Rijkswaterstaat en andere waterbeheerders, een aantal regionale vraagstukken aan. Een belangrijke nieuwe zoetwatermaatregel is de 'verbeterde rivier aanvoer mogelijkheid' (VRAM). Hiermee verbeteren we de wateraanvoer bij Wijk bij Duurstede voor het Kromme Rijngebied, de stad Utrecht en de Vecht. Tegelijkertijd ontlasten we hiermee in tijden van droogte de zoetwatervoorziening vanuit het Amsterdam Rijnkanaal voor andere delen van het land. De relevantie voor de zoetwateraanvoer van West-Nederland maakt dat deze maatregel financiering vanuit het Deltafonds kan krijgen. Hier staat een regionale eigen bijdrage tegenover.

Een ander 'slim watermanagement' vraagstuk is: hoe kunnen we onze afhankelijkheid van het Amsterdam Rijnkanaal-Noordzeekanaal voor het uitmalen van overtollig water tijdens hoogwater op zee en bij veel water in de polders verminderen om wateroverlast te voorkomen? Dit vraagt om een slimme sturing van de gemalen binnen ons eigen hoofdsysteem, alternatieve routes voor het afvoeren van water, en ook om goede afstemming met alle andere waterschappen die uitmalen op het Amsterdam Rijnkanaal-Noordzeekanaal. Het instrument Vidente dat we hebben ontwikkeld kan daar een belangrijke rol in spelen, zowel binnen ons eigen systeem als in relatie tot het hoofdsysteem van Rijkswaterstaat. Concrete maatregelen komen ter besluitvorming op een later moment langs het bestuur.

Regionaal en lokaal niveau

Voor de periode van deze voorjaarsnota ligt de focus van de geïntegreerde aanpak klimaatadaptatie en gezond water op het stedelijk gebied. Hier is de druk groot: gemeenten vragen veel op het gebied van klimaatadaptatie in de stad en integratie van water in de ruimtelijke en stedenbouwkundige ontwikkelingen. Hoe maken we de openbare ruimte samen zo 'klimaatklaar' mogelijk? We zijn binnen de U16 en het samenwerkingsverband Water & Klimaat goed aangesloten op deze dialoog. Met de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) hebben we een gezamenlijke ambitie op klimaatadaptatie vastgesteld. Deze werken we momenteel uit in een uitvoeringsprogramma. Daarvoor hebben we in deze voorjaarsnota extra geld opgenomen; de specifieke inzet van deze gelden werken we nog verder uit. We richten ons op het combineren van de waterkwantiteit en -kwaliteitsopgaven met andere maatschappelijke opgaven. Het stroomopwaarts inbrengen van het waterbelang in ruimtelijke ordeningsprocessen, binnen de kaders van de Omgevingswet, is hiervoor essentieel. Voor waterkwaliteit in de stad zullen we actief inzetten op de eerder genoemde karakteristieke streefbeelden.

Om dit te kunnen realiseren breiden we het ruimtelijke ordeningsteam 'weging van het waterbelang' de komende jaren uit. Ook het team dat bezig is met de ambities voor gezond water krijgt versterking. Daarnaast zullen we de bestaande Impulsregeling uitbreiden tot een integrale regeling voor zowel klimaatadaptatie als gezond water. Met het klimaatadaptatie-deel kunnen lokale overheden weer subsidie vanuit het Deltaprogramma aantrekken.

In het landelijk gebied is de vraag wat ons watersysteem kan dragen. In het westen is er een duidelijke samenhang tussen de programma's Klimaatadaptatie en Bodemdaling veenweide. Denk bijvoorbeeld aan de verandering van watervraag en wateroverlast, in combinatie met de ontwikkelingen rond natte teelten, sturen met grondwater en tegengaan van bodemdaling. De inschatting is dat de wateropgave aanzienlijk zou kunnen toenemen. In het oosten zetten we op de Utrechtse Heuvelrug en in het Langbroekerweteringgebied fors in op het herstellen van het (grond)watersysteem met bijbehorende kwelstromen. Samen met de provincie, Waterschap Vallei en Veluwe, Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, LTO en Vitens hebben we afspraken hiervoor gemaakt onder de naam 'Blauwe Agenda voor de Utrechtse Heuvelrug'. Voor ons hele gebied willen we binnen het waterschap extra expertise inzetten op het gebied van geohydrologie.

Samengevat

Concluderend kunnen we zeggen dat we in deze voorjaarsnota een eerste concrete invulling geven aan de manier waarop we onze 'Visie en handelingsperspectief Toekomstbestendig Watersysteem' in de praktijk gaan brengen. Daarbij ligt op dit moment de nadruk bij de bovenregionale vraagstukken, en daarnaast bij het stedelijk gebied en het veenweidegebied. Voor de rest van ons beheergebied volgt de komende jaren verdere concretisering.

Financiële consequenties strategische lijn Toekomstbestendig waterbeheer

In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties die voortkomen uit de strategische lijn Toekomstbestendig waterbeheer weergegeven. Het investeringsniveau varieert in de periode van 2022 tussen de € 1,25 miljoen en € 6,0 miljoen per jaar. Het netto kostenniveau van deze strategische lijn stijgt in 2022 met € 1,0 miljoen en loopt op tot € 1,97 miljoen per jaar in 2025 ten opzichte van het netto kostenniveau 2021. In de begroting van 2021 waren nog geen middelen voor deze strategische lijn opgenomen.

Toekomstbestendig waterbeheer

Omschrijving	2021
Netto investeringen	
Netto kapitaallasten (a)	
Netto beheerskosten (b)	
Totale kosten (=a+b)	-

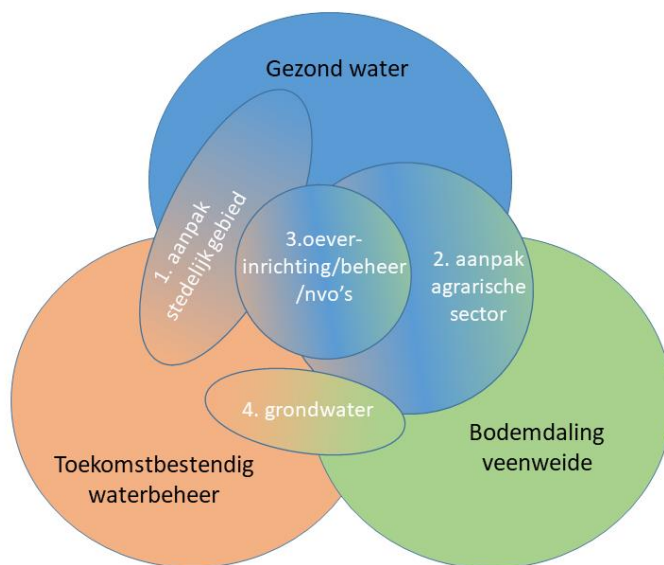
(bedragen x € 1.000,-)

2022	2023	2024	2025
1.250	6.600	3.000	3.000
-	-	-	242
1.001	1.354	1.657	1.661
1.001	1.354	1.657	1.903

Synergie: van thematische aanpak naar integraal gebiedsgericht werken

In ons beheergebied zien we dat de drie programma's Klimaatadaptatie, Gezond water en Bodemdaling veenweide veel onderlinge raakvlakken hebben. Dit biedt mogelijkheden voor een gezamenlijke strategie en voor het combineren van inzet van middelen en menskracht. In onderstaande figuur is in beeld gebracht hoe dit zich door vertaalt in verschillende inhoudelijke thema's. Dit leidt tot synergievoordelen. Dat is niet nieuw, maar we hebben deze voordelen nu concreet gemaakt en doorerekend, waardoor de totale kosten voor het waterschap lager uitvallen dan dat ze voor de respectievelijke programma's zouden zijn.

Synergiekansen in beeld voor de strategische lijnen Gezond water, Toekomstbestendig waterbeheer en Bodemdaling veenweide.

Vanuit verschillende invalshoeken is het ook heel logisch dat het waterschap de komende jaren nog meer de synergie opzoekt vanuit verschillende strategische lijnen in het werken aan een toekomstbestendig watersysteem. Om te beginnen hebben Toekomstbestendig watersysteem, Gezond water en Bodemdaling veenweide te maken met dezelfde gebiedspartijen in het kader van hun opgaven. Vanuit de gebiedspartijen gezien is het niet meer dan logisch dat we als waterschap met al onze 'waterschapspetten' op aan tafel zitten en niet slechts vanuit één van de thema's. Ons waterschap wil extra inzet plegen op het stroomopwaarts werken: op integrale samenwerking met de gebiedspartijen, en daarmee gebiedsgericht werken.

Daarnaast biedt het actief koppelen van onze thema's kansen voor het agenderen van deze thema's bij de gebiedspartners. Concrete voorbeelden hiervan zijn het koppelen van stedelijke waterkwaliteit en biodiversiteit aan het klimaatvraagstuk, dat momenteel hoog op de agenda bij de gemeenten staat. En ook het koppelen van waterkwaliteit aan bodemdaling en het stikstofdossier biedt kansen. De aanpak van bodemdaling, veelal gericht op het verhogen van de (grond)waterstand, raakt direct ook aan andere ambities van ons waterschap zoals een toekomstbestendig watersysteem en gezond water. De synergie in de aanpak met deze onderwerpen is driedelig: agendering, samenwerking, en meekoppelkansen in de uitvoering.

Dit betekent dat we de strategische lijnen Gezond water, Bodemdaling veenweide en Toekomstbestendig watersysteem op onderdelen zullen integreren om het maximale te bereiken in een gebied. In voorbereiding op deze voorjaarsnota is er met deze blik gekeken naar de geprogrammeerde activiteiten door de genoemde drie strategische lijnen. Dit heeft concrete overlap opgeleverd in de geprogrammeerde capaciteit voor gebiedsprocessen in het landelijk gebied en de budgetten voor de regelingen die we hebben. Ditzelfde geldt voor de capaciteit in de aanpak voor het stedelijk gebied. De komende jaren zullen de strategische lijnen op steeds meer activiteiten de integratie concreet maken. Deze stap zal niet van de een op de andere dag gezet zijn. Dit vereist een bredere blik en kennisniveau van de organisatie, maar is wel de opmaat naar het toekomstbeeld: integraal gebiedsgericht werken in plaats van themagericht.

Ook deze synergie kansen zijn gekwantificeerd. Door op onderdelen te integreren hebben we een kostenbesparing/synergievoordeel kunnen realiseren zoals in onderstaande reeks is weergegeven. Dit voordeel bedraagt € 50.000 in 2022 en groeit naar € 0,8 miljoen in 2025. Deze synergievoordelen zijn al verrekend in de tabellen per strategische lijn eerder in deze paragraaf.

Synergievoordelen	2022	2023	2024	2025
Gezond water, Bodemdaling veenweide en TBWB	-50	-300	-550	-800
Duurzaamheid en ZUIVERe ontwikkeling	-	-	-	-
Som van synergievoordelen	-50	-300	-550	-800

(bedragen x € 1.000,-)

Sterke Lekdijk

Het project Sterke Lekdijk is één van de grootste ontwikkelopgaven aan de zuidelijke rand van de provincie Utrecht met een omvang van circa € 500 miljoen. De Lekdijk tussen Amerongen en Schoonhoven moet voor 2050 over een lengte van 55 kilometer aan de huidige veiligheidsnorm voldoen. HDSR heeft ambities om dit op een duurzame en innovatieve manier te doen. En om, waar mogelijk, samen met gebiedspartners maatschappelijke meerwaarde te bieden en de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. Het project is opgedeeld in zes deeltrajecten die elk hun eigen deelprojectplanning volgen. In de voorjaarsnota van vorig jaar is het krediet voor de zes deelprojecten al opgenomen. Het effect van deze investering zullen we merken in 2023, wanneer naar verwachting de kosten van het eerste afgeronde deelproject geactiveerd zullen worden. Op die basis bouwen we in deze voorjaarsnota verder, met een aantal aanpalende onderwerpen waar we extra op willen inzetten, zoals synergiekansen, effecten op de beheerafdeling en kosten voor beheer van verworven gronden.

Uitvoering van de deeltrajecten

Met de start in 2021 van de planfase van het deeltraject Irenesluis-Culemborgseveer zijn nu alle zes de deelprojecten 'in de lucht'. We hebben een bijzondere aanbestedingsvorm gehanteerd waarin met drie partijen een 'innovatiepartnerschap' is gesloten. Doel is om vol in te zetten op innovaties en het emissieloos versterken van de dijk. Vanaf de planuitwerkingsfase werken we als één team aan oplossingen voor emissieloos bouwen die passen bij het dna van de dijk. Ervaringen die we hier opdoen kunnen we weer gebruiken bij duurzaamheidsinitiatieven elders, binnen en buiten de organisatie.

Binnen Sterke Lekdijk besteden we veel aandacht aan participatie. We nodigen de omgeving op allerlei manieren uit om mee te denken en kennis te delen. De coronapandemie maakt dat ook hiervoor nieuwe werkwijzen zijn ontwikkeld. Een voorbeeld hiervan is een pilot met een digitaal bezoekerscentrum.

De uitvoering van het project Sterke Lekdijk heeft nadrukkelijk invloed op de (lijn)organisatie van HDSR. Het assetteam waterkeringen, dat de Lekdijk beheert, is direct betrokken bij het project. Het gaat om informatiemanagement, de toe te passen innovaties, de veiligheidseisen aan de dijk tijdens de uitvoering en diverse andere beheeraspecten. Omdat inmiddels alle deelprojecten actief zijn is het noodzakelijk om dit team uit te breiden gedurende de looptijd van het project, waarvoor we € 100.000 inzetten. Daarnaast nemen we extra middelen op in deze voorjaarsnota omdat we verwachten dat wij een deel van de in eigendom te verwerven gronden zelf zullen moeten gaan beheren. Beide kosten vallen onder beheerskosten en zijn niet subsidiabel.

Synergiekansen

We benutten volop kansen om met gebiedspartners de krachten te bundelen. Zo kunnen we de KRW-doelen voor Rijkswateren realiseren, net als de recreatieve en natuurambities van provincie, Staatsbosbeheer, en recreatieschappen. Wij hebben daarin steeds een rol als de uitvoeringsorganisatie voor andere partijen in het gebied. Hiervan zouden ook andere programma's als REP/RES gebruik kunnen maken. In december 2020 is een voorstel voor synergiekansen van HDSR voor de dijkversterking, voor bijvoorbeeld biodiversiteit, waterstaatsgerelateerde cultuurhistorie en recreatie, door het algemeen bestuur aangenomen. Hiermee is een bedrag van circa € 5 miljoen gemoeid. Dit betreft investeringen die na activering op zijn vroegst in 2023 hun weerslag in de begroting krijgen.

Financiële consequenties strategische lijn Sterke Lekdijk

In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties die voortkomen uit de strategische lijn Sterke Lekdijk weergegeven. Hierbij zijn de reeds toegekende kredieten voor de dijksversterkingsopgave Sterke Lekdijk buiten beschouwing gelaten. Het betreft sec de extra beheerskosten die voortkomen uit het project Sterke Lekdijk. Het netto kostenniveau van deze strategische lijn stijgt in 2022 met € 0,24 miljoen per jaar en loopt verder op naar € 0,39 miljoen per jaar in 2025 ten opzichte van het netto kostenniveau in 2021. In de begroting van 2021 waren geen exploitatiebudgetten voor deze strategische lijn opgenomen.

Sterke Lekdijk

Omschrijving	2021
Netto investeringen	
Netto kapitaallasten (a)	
Netto beheerskosten (b)	
Totale kosten (=a+b)	

(bedragen x € 1.000,-)

2022	2023	2024	2025
-	-	-	-
-	-	-	-
235	235	350	385
235	235	350	385

Bestuur & organisatie

Waterbewust leven

De wereld verandert: klimaatverandering versnelt, droogte en hitte gaan onderdeel uitmaken van ons leven en bodemdaling wordt een steeds urgenter maatschappelijk vraagstuk. Al deze veranderingen hebben invloed op het werk van het waterschap. Daarop inspelen kunnen we niet alleen. De ambitie van HDSR is om de actieve betrokkenheid van anderen bij water vraagstukken te vergroten en doelen samen met partners te realiseren. Bewustwording bij inwoners en bedrijven van de urgentie én de mogelijkheden om zelf bij te dragen en waterbewust te leven zijn daarbij van belang. Dat doen we op twee verschillende manieren. Enerzijds met de initiatieven rond 2022 (onze viering van 900 jaar waterbeheer): dat vormt een ijkpunt voor het waterschap en een vliegwielt voor bewustwording. Anderzijds met de inzet op communicatie en educatie. De Skyscraper (2019) is een goed voorbeeld van deze activiteiten maar ook het jeugdbestuur en de waterraad zijn goede voorbeelden van het betrekken van (jonge) bewoners bij ons werk.

2022

2022 is het jaar waarin HDSR met partners 900 waterbeheer viert. In 1122 is de Kromme Rijn afgedamd bij Wijk bij Duurstede. Wij zien dit bijzondere jaartal dan ook als uitgelezen kans om meer aandacht te vestigen op het belang van waterbewust leven in het gebied, en op het werk dat we doen als waterschap. HDSR ziet 2022 als vliegwielt voor de ambitie op waterbewust leven, waar we, na evaluatie en waar nodig bijstelling van de activiteiten, ook in de jaren daarna op willen blijven inzetten. We zoeken de samenwerking met onze partners, die in 2022 ook een lustrumjaar vierten, zoals de Gemeente Utrecht, de Universiteit Utrecht, Gemeente Woerden, en de Hollandse waterlinie. De ambitie is om gedurende het jaar kennis te delen, het gesprek aan te gaan en te leren van elkaar. De middelen voor 2022 zijn al in eerdere voorjaarsnota's opgenomen.

Betrokken bewoners en partners

In het gebied van HDSR leven 880.000 bewoners. Wij werken met en voor deze mensen aan schoon en gezond water en een toekomstbestendige en veilige leefomgeving. Het citizen science project is een goed voorbeeld van hoe we met bewoners samen werken aan onze doelen. Ook op andere thema's doen we dat, zoals via onze succesvolle subsidieregeling het Blauwe Bewoners Initiatief. Hiermee vergroten we het waterbewustzijn en werken we samen aan een klimaatbestendige omgeving. We continueren het Blauwe Bewoners Initiatief ook na 2022 en verhogen tegelijkertijd het budget vanaf 2023 met € 100.000. Dit maakt dat we vanaf 2023 € 200.000 per jaar beschikbaar stellen om de bewoners nog meer aan te sporen om hun eigen omgeving klimaatbestendig te maken. Daarmee houden we de energie van 2022 ook in de erop volgende jaren vast. Dit was nog niet opgenomen in eerdere begrotingen.

Waterbewust leven en synergie

Waterbewust leven is als het ware de onderlegger van alle lijnen en thema's van ons werk. Waterbewust leven is een randvoorwaarde voor onze strategische lijnen en loopt als een rode draad door de verschillende thema's en projecten op verschillende niveaus. Een aantal voorbeelden: Sterke Lekdijk werkt vooral samen met bewoners aan het vergroten van bewustzijn rond waterveiligheid, de werkzaamheden en herinrichting van de rwzi Utrecht vraagt een andere vorm van bewustzijn: in gesprek met bewoners over het proces om te komen tot schoon water midden in de stad. Gezond water werkt samen met bewoners en agrariërs om de waterkwaliteit te vergroten en inzicht te verschaffen. Voor citizen science is in een eerdere voorjaarsnota budget opgenomen.

Financiële consequenties strategische lijn Waterbewust leven

In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties die voortkomen uit de strategische lijn Waterbewust leven weergegeven. We voorzien geen investeringen voor de periode 2022-2025. Het netto kostenniveau in 2023 en verder stijgt met € 0,2 miljoen per jaar ten opzichte van het netto kostenniveau 2021. Voor 2022 zijn de uitgaven voor de viering van 900 jaar waterbeheer begroot, maar deze kosten dekken we uit de reserve die de laatste jaren voor dit doel is gevormd en gevuld, en heeft daarom geen kostenverhogend effect. In de begroting van 2021 is een bedrag voor de strategische lijn Waterbewust leven van € 0,3 miljoen voor 2021 opgenomen.

Waterbewust leven

Omschrijving	2021	2022	2023	2024	2025
Netto investeringen		-	-	-	-
Netto kapitaallasten (a)		-	-	-	-
Netto beheerskosten (b)			200	200	200
Totale kosten (=a+b)	300		200	200	200

(bedragen x € 1.000,-)

Digitale transformatie

Het onderwerp digitalisering is lastig af te bakenen. Immers in de dagelijkse praktijk is digitalisering in bijna alle processen gekropen. In het dagelijks leven gebeurt dit bijna vanzelfsprekend; de coronapandemie heeft dit proces deels ook versneld en daarnaast kan het hybride werken nieuwe wensen creëren. Bovendien is digitalisering veel breder dan kantoorautomatisering. Voor organisaties heeft digitalisering grote impact op processen (werkzaamheden veranderen of digitaliseren) en dat vereist voldoende kennis, goede systemen en een adequate infrastructuur. Daarbij zorgt digitalisering voor versnellingen van ontwikkelprocessen, wat weer leidt tot een continue dynamiek en groei. En die versnellingen zijn exponentieel van aard. Daarmee stelt het stevige eisen aan de flexibiliteit en het verandervermogen van organisaties. Door de toenemende technologische ontwikkelingen is informatie inmiddels de 4^e productiefactor naast financiën, grondstoffen en arbeid, ook binnen HDSR.

Een aantal jaar geleden zijn investeringen gedaan om de hardware op orde te krijgen. Ontwikkelingen gaan snel en 'op orde' is een relatief begrip, dit zal altijd werk blijven vergen. De organisatie werkt nu aan de uitwerking van de digitale

transformatie, hiervoor zijn extra middelen aangevraagd. Nadere onderbouwing komt in december 2021. De middelen nu aangevraagd zodat we in 2022 een slag kunnen maken en niet een jaar stil komen te staan: dat kunnen we ons op dit onderwerp niet permitteren.

De Omgevingswet en het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is een mooi voorbeeld waar wij een goede eerste stap gezet hebben, en dat als voorbeeld kan dienen en een bredere toepassing kan krijgen dan alleen voor zaken vanuit de Omgevingswet. Met het beslissingsondersteunend systeem Vidente zijn we ook bezig om in ons beheer gebruik te maken van digitale technieken en de voordelen die deze bieden.

De huidige ambitie is om proactief en strategisch in interactie tussen I&A en de rest van de organisatie te werken aan de digitale aspecten van de primaire processen, nu en in de toekomst. De ambitie is drievoudig, ten eerste: de basis op orde te houden en verbeteren. Ten tweede wil de organisatie blijven bij de ontwikkelingen uit de omgeving en ten derde streeft HDSR ernaar om ruimte te creëren voor innovatie. Er is gekozen voor deze ambitie omdat digitalisering meer en meer in ons werk kruipt en een belangrijke rol speelt op alle niveaus. HDSR wil regie blijven voeren op deze ontwikkelingen en de snelheid waarmee dit thema zich ontwikkelt.

Het thema en de invulling van de ambitie is volop in beweging. In 2021 komt de organisatie samen met het college en het bestuur om de definitie en het thema verder te definiëren en de visie in te vullen. Daarnaast werkt de organisatie door en stomen we de afdeling I&A klaar om invulling te gaan geven aan die visie, en nemen we de rest van de organisatie daarin mee. Bovendien creëren we ruimte voor innovatie: wat daarvoor nodig is maken we in de visie (december 2021) verder helder.

Financiële consequenties strategische lijn Digitale transformatie

In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties die voortkomen uit de strategische lijn Digitale transformatie weergegeven. We voorzien geen investeringen voor de periode 2022-2025. Het netto kostenniveau van deze strategische lijn stijgt in 2022 met € 2,5 miljoen en loopt in 2024 en verder op tot € 3,75 miljoen per jaar ten opzichte van het netto kostenniveau 2021. In de begroting van 2021 waren geen exploitatiebudgetten voor deze strategische lijn opgenomen.

Digitale transformatie

Omschrijving	2021	2022	2023	2024	2025
Netto investeringen		-	-	-	-
Netto kapitaallasten (a)		-	-	-	-
Netto beheerskosten (b)		2.500	3.250	3.750	3.750
Totale kosten (=a+b)		2.500	3.250	3.750	3.750

(bedragen x € 1.000,-)

Omgevingswet en ruimtelijke ordening

Met het in werking treden van de Omgevingswet per 1-1-2022 verandert de werk- en denkwijze voor overheden. Nog meer dan voorheen moeten wij, met gemeenten en provincies, als één overheid samenwerken. Ook biedt de Omgevingswet meer ruimte voor initiatieven en maatwerk in de regio. Dit betekent voor het waterschap een ontdekkingstocht, want het is nieuw voor ons. Daarbij is er ook een belangrijke digitaliseringsopgave om aan te sluiten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en om de burgers en initiatiefnemers te informeren en diensten te verlenen.

Stroomopwaartse positionering

Een belangrijke kans voor het waterschap in deze verandering is onze positionering en het stroomopwaarts inbrengen van het 'waterbelang'. Daarmee bedoelen we dat het samenwerken als één overheid kansen biedt om in een vroeg stadium mee te denken in de ruimtelijke ontwikkelingen en daar de verbinding met (onze) wateropgaven te leggen. Dit vertaalt zich in de volgende activiteiten:

- we werken samen met het Rijk, provincies en Utrechtse waterschappen aan het opstellen van een omgevingsagenda voor de landsdelen Noord-Holland, Flevoland en Utrecht;
- we zijn proactief betrokken bij de totstandkoming van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) van zowel Utrecht als Zuid-Holland;
- we versterken onze positie in het samenwerkingsproces met de U16 gemeenten rond het opstellen van het Regionaal Economisch Programma (REP) en het Integraal Ruimtelijk Perspectief (IRP);
- met behulp van de wateragenda en een waterpraatkaart participeren we in het maken van gemeentelijke omgevingsvisies;
- daarnaast liggen er nog veel opgaven en kansen om ambities te bepalen op het vlak van water in de leefomgeving, die ook in het waterbeheerprogramma terugkomen en meer specifiek ook bij het de strategische lijn Toekomstbestendig waterbeheer.

Ontwikkelingen vanuit de Omgevingswet

Wanneer de Omgevingswet per 1-1-2022 in werking treedt verandert een aantal van onze werkprocessen.

- Participatie(beleid) is een ankerpunt en verplichting in de Omgevingswet. We zullen onze werkprocessen op dit punt kritisch tegen het licht houden.
- De Omgevingswet betekent voor de eigen waterschapsopgaven een nieuw werkproces voor het nemen van een projectbesluit en de herintroductie van het verlenen van vergunningen (en toezicht) voor 'werken eigen dienst'. Dit laatste gaat structureel extra capaciteit vragen voor de werkprocessen 'vergunningverlening' en 'toezicht' en is gekoppeld aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Als deze inderdaad 1 januari 2022 van start gaat, kost de benodigde extra structurele capaciteit vanaf 2022 € 0,2 miljoen.
- De Omgevingswet verplicht ons om meldingen en vergunningaanvragen vanuit het DSO digitaal te ontvangen. Het DSO is het loket waar we de initiatiefnemer met het doorlopen van de vergunningenchecker (toepasbare regels) in het werkproces meenemen. We gaan hiervoor onze werkprocessen en digitale aansluiting aanpassen.
- Het waterschap zal zelf de vergunningaanvragen en meldingen voor de eigen projecten en werkzaamheden via het DSO moeten gaan aanvragen, in plaats van via de huidige (OLO-)loketten. Dit betekent dat bij diverse werkprocessen een leertraject op het gebruik van het DSO nodig is.
- Ook bouwen we verder aan de inhoud en de ontwikkeling van ICT-oplossingen om de waterschapsverordening, met digitaal toepasbare regels, in het DSO beschikbaar te maken.
- De huidige keur krijgt bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet de status 'waterschapsverordening van rechtswege'. Wij maken gebruik van de overgangstermijn van twee jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet voor het omzetten van onze regelgeving. Dit omzetten zal zo veel mogelijk één op één plaatsvinden, met daarin opgenomen de randvoorwaarden voor de waterkwaliteit en de 'bruidsschat' (waterkwaliteitsregels die voorheen op rijksniveau lagen).
- Een andere verandering is de 'weging van het waterbelang' in de Omgevingswet. Dit instrument vervangt het huidige watertoetsproces. In 2021 komt er duidelijkheid in de (her) inrichting van de werkprocessen volgens de Omgevingswet.
- De Wet Bodembescherming (WBB) komt onder de Omgevingswet te vervallen. Daarmee is de bestaande rolverdeling tussen de overheden over grondwaterkwaliteit een vraagstuk geworden. Het waterschap maakt zich sterk voor een integrale sturing en kennisontwikkeling voor de grondwaterproblematiek.

Impuls voor aanvullende digitale dienstverlening

Het DSO wordt een modern overheidsloket, gericht om bij te blijven met wat 'de burger mag verwachten'. Maar het DSO is er alleen maar voor het aanvragen van vergunningen en het doen van activiteitsmeldingen. Alle overheden, en ook wij als waterschap, hebben echter een breder scala van dienstverlening. Dit maakt dat het huidige digitale loket bij HDSR ook voor andere dienstverlening bij moet blijven en om verbeteringen vraagt. Daarvoor kunnen we gebruik maken van wat nu voor het DSO wordt ontwikkeld. In 2022 werken we dit uit in een ambitie voor de komende jaren inclusief de middelen die daarvoor nodig zijn.

Financiële consequenties strategische lijn Omgevingswet & ruimtelijke ordening

Met wat nu te voorzien is, voorziet de Bestemmingsreserve Omgevingswet nog in de benodigde middelen voor het verder ontwikkelen en implementeren van de instrumenten en werkprocessen voor de implementatie van de Omgevingswet voor de periode 2022, 2023 en deels 2024. De nu bekende structurele kosten zijn opgenomen in de exploitatiebegroting.

Voor het verder ontwikkelen en vasthouden van onze stroomopwaartse beweging en positie is extra inzet van het waterschap nodig. Dit geldt ook voor het nieuwe werkproces 'weging van het waterbelang'. De capaciteitsvraag is in de programma's Toekomstbestendig waterbeheer en Gezond water opgenomen.

Omgevingswet & ruimtelijke ordening

Omschrijving	2021
Netto investeringen	
Netto kapitaallasten (a)	
Netto beheerskosten (b)	
Totale kosten (=a+b)	

(bedragen x € 1.000,-)

2022	2023	2024	2025
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-

Toekomstbestendig begroten

Het programma Toekomst Bestendig Begroten moet leiden tot het financieel voorspelbaarder worden van het waterschap, zodat de organisatie in staat is om een goede meerjarenbegroting te maken. Dit met als doel dat zowel de organisatie als het bestuur in staat is hierop flexibel en anticiperend bij te kunnen sturen. Dit is nodig omdat de organisatie HDSR, de opgave van HDSR en de omgeving aan verandering onderhevig zijn. Dit maakt dat er behoefte is aan andere sturingsinformatie en sturingsmogelijkheden voor het bestuur.

Sturingsmodel

In 2020 is het sturingsmodel en daarmee de nieuwe bestuurlijke begrotingsstructuur nader uitgewerkt en aan het algemeen bestuur voorgelegd in de AB thema sessie in september. De voorgelegde bestuurlijke begrotingsstructuur zullen we in 2021 'onder de motorkap' nader uitwerken. Gebleken is dat het niet haalbaar is om de begroting van 2022 al in de nieuwe vorm te presenteren. De voornaamste reden hiervoor is een grootschalige update van het financieel systeem Oracle/ EBS. De daarop volgende stillegging van het doen van wijzigingen in het financieel systeem maakt dat wij niet in staat zijn om de benodigde aanpassingen tijdig in het systeem te doen.

Op basis van de nieuwe Waterbeheerplan 2022- 2027 zullen de bestaande effect indicatoren getoetst en waar nodig herzien.

Sturingsproces en financieel beleid

Nieuwe publieke en private samenwerkingsvormen en projecten met een innovatief karakter, die voortkomen uit de strategische lijnen, vragen om aanpassing van de financiële regelgeving. Een voorbeeld hiervan is de beleidsnotitie over het financieel instrument Garantstelling dat door het algemeen bestuur in oktober is vastgesteld. De budgethouderregeling, de Beleidsnota weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen en de procedure kredieten gaan we als eerste herzien.

De werkwijze voor diverse P&C producten leggen we vast in een werkwijze P&C. Hierin brengen we direct verbanden aan met de geldende financiële regelgeving en leggen we in een taken- en verantwoordelijkhedenmatrix de rolverdeling vast, zodat alle betrokkenen binnen de organisatie die meewerken aan het tot stand komen van de P&C producten hun eigenaarschap kunnen nemen.

Zero based budgetting

Daarnaast is bij het opstellen van de begroting 2021 een eerste stap gezet om van de bestaande begrotingsposten te voorzien van een kwalitatieve betere raming. De wijze waarop en de mate waarin we de begroting vanaf nul willen en kunnen gaan opbouwen verkennen we momenteel.

Financiële consequenties strategische lijn Toekomstbestendig begroten

De benodigde middelen voor de uitvoering van de strategische lijn Toekomstbestendig begroten dekken we gedekt vanuit de bestemmingsreserve Transitie.

Toekomstbestendig begroten

Omschrijving	2021
Netto investeringen	
Netto kapitaallasten (a)	
Netto beheerskosten (b)	
Totale kosten (=a+b)	

(bedragen x € 1.000,-)

2022	2023	2024	2025
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-

Doorwerking eerdere besluitvorming, ontwikkelingen van buiten enerschikking van middelen

In deze voorjaarsnota zijn verschillende soorten ontwikkelingen in het financieel kader opgenomen. De ontwikkelingen rond nieuw beleid die onder de strategische lijnen vallen zijn in het voorgaande hoofdstuk toegelicht. In deze paragraaf lichten we de overige ontwikkelingen toe. Deze bestaan uit ontwikkelingen die voortvloeien uit eerdere besluiten, autonome ontwikkelingen van buiten, en ontwikkelingen buiten de strategische lijnen die in deze voorjaarsnota zijn verwerkt. Daarnaast is de financiële positie van het waterschap tegen het licht gehouden en daarbij vooral de balanspositie beoordeeld. In deze voorjaarsnota wordt voor de reserves en voorzieningen een aantal wijzigingen voorgesteld. Mede hiermee vangen we de kosten van nieuwe ontwikkelingen op. In bijlage 2 treft u een overzicht van deze ontwikkelingen en wijzigingen met daarbij een doorwerking naar de beide heffingen (waterzuivering en watersysteem).

Doorwerking eerdere besluitvorming en autonome ontwikkelingen van buiten

De bedragen in onze meerjarenbegroting worden deels beïnvloed door factoren die grotendeels buiten onze invloedssfeer liggen. Het duidelijkste voorbeeld hiervan is de verhoging van de begrotingsposten om de exogene prijsstijgingen op te vangen, de indexering. Maar ook op de omvang van de solidariteitsbijdrage voor het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) hebben wij bijvoorbeeld weinig directe invloed.

Daarnaast is een meerjarenbegroting ook een doorvertaling van de bestuurlijke ambities, inclusief reeds ingezet beleid uit eerdere begrotingen. Een aantal ambities heeft een doorwerking naar latere jaren. Het college heeft in haar coalitieakkoord opgenomen dat we het oude 'aflopende meerjarige incidentele beleid' alleen beëindigen als het geen inhoudelijke consequentie heeft. In de periode 2022-2025 leidt dit zowel tot verhogingen als verlagingen van het netto kostenniveau. Ook deze zijn verwerkt in het financieel kader van deze voorjaarsnota.

Hieronder lichten we kort van een aantal van dit soort ontwikkelingen de financiële consequenties voor de meerjarenbegroting en daarmee het financieel kader van deze voorjaarsnota toe.

Indexering

Voor de indexering volgt het waterschap de cijfers van het Centraal Planbureau (CPB). In het financieel kader is voor 2022 rekening gehouden met een indexering van de personeelskosten van 1,4% per jaar en voor de gehele periode van 2022 tot en met 2025 met een indexering op overige kosten en opbrengsten van 1,5% per jaar (Midden Lange Termijn raming CPB, peildatum november 2020). Voor 2023 en verder ligt dit percentage voor de personeelskosten gemiddeld ongeveer op 2,0%. Momenteel is onduidelijk wat eventuele gevolgen zijn van de coronapandemie op deze indexeringspercentages. Bij het opstellen van de begroting verwerken we bij materiële afwijkingen de nieuwe ramingen van het CPB of daadwerkelijke cao afspraken.

HWBP

Volgens de geactualiseerde opgaven vanuit de Unie van Waterschappen (11 maart 2021) verandert de solidariteitsbijdrage aan het HWBP in 2022 ten opzichte van 2021 niet, maar vanaf 2023 daalt deze met € 0,8 miljoen van € 8,1 miljoen tot € 7,3 miljoen. In jaren 2024 en 2025 zijn de fluctuaties kleiner: respectievelijk een stijging van € 0,1 miljoen en weer een daling van € 0,2 miljoen.

De systematiek waarmee de Unie van Waterschappen, in overleg met het HWBP, de solidariteitsbijdrage begroot veroorzaakt de fluctuaties in de bijdrage over de begrotingsjaren. In de berekening wordt ook rekening gehouden met het totaal van de bijdragen van de waterschappen aan de projecten die zij zelf uitvoeren: de zogenaamde 10% eigen bijdrage. Door verschuivingen van deze projecten in de tijd ontstaan ook verschillen in de eigen bijdragen en daardoor ook verschillen in de solidariteitsbijdragen. De Unie van Waterschappen zoekt naar een systematiek waarin dergelijke ongewenste fluctuaties beperkt zijn. We wachten dit resultaat af voordat we zelf gaan onderzoeken of er mogelijkheden zijn om de doorwerking van deze fluctuaties in het begrote netto kostenniveau te ondervangen.

Afschrijvings- en rentekosten

Door lagere activeringen in de laatste jaren ligt het niveau van de afschrijvingskosten in 2022 lager dan we volgens de begroting van 2021 zouden verwachten. Deels heeft dit te maken met een vertraging in de uitvoering van projecten waardoor dit een tijdelijk effect is: vanaf 2023 stijgen de afschrijvingskosten weer. Voor de watersysteemheffing zijn deze dat jaar hoger dan in 2021. Voor de waterzuiveringsheffing bereiken we dat punt in 2024. De rentelasten liggen in 2022 ongeveer op het niveau van de begroting van 2021 en stijgen in 2023 en 2024 licht ten opzichte van 2021. Een grotere stijging voorzien we pas in 2025. Een deel van de hogere afschrijvingskosten komt ten laste van de bestemmingsreserve voor de GHJ.

Toekomstbestendig begroten

Om de groei van de projectorganisatie binnen de ondersteunende onderdelen van de organisatie op te vangen nemen we in totaal jaarlijks € 100.000 op voor extra personeelskosten en overige kosten. Deze uitbreiding is nodig zolang er sprake is van een groei in de uitvoering van grote projecten, bijvoorbeeld in het kader van de KWA en de Sterke Lekdijk.

Plaagsoortenbestrijding

Een voorbeeld van een verlaging van het netto kostenniveau is de daling van de kosten voor het bestrijden van plaagsoorten volgend uit eerdere besluitvorming. Op basis van de in 2018 door het algemeen bestuur vastgestelde strategie voor het bestrijden van plaagsoorten, is deze post voor de jaren 2019 en 2020 verhoogd om intensiever te bestrijden, maar daalt deze post weer tussen 2021 en 2022. In 2022 beperkt de daling zich tot € 15.000, maar vanaf 2023 is hiervoor € 350.000 structureel minder in de meerjarenbegroting opgenomen. In 2020/2021 is een plan van aanpak gemaakt voor de plaagsoortenbestrijding. In de loop van 2021 gaan we na of we de verlaging van het budget zonder negatieve gevolgen voor de doorvoercapaciteit van het watersysteem kunnen doorvoeren, waarbij we ook kijken welke maatregelen uit het plan van aanpak via het reguliere beheerbudget kunnen lopen. Eventuele bijstelling van het budget voor plaagsoortenbestrijding loopt via de voorjaarsnota van 2022.

Overige ontwikkelingen

Om het huidige beleid voort te kunnen zetten doen zich soms ontwikkelingen voor die extra inzet van middelen vragen zonder dat daar een nieuwe bestuurlijke keuze aan ten grondslag ligt. Deze extra inzet is nodig om vanuit de organisatie de ambities te bewerkstelligen. Daarnaast is er sprake van een financiële doorwerking van een verandering in de beheersituatie van de assets.

Bestandsbeheer (grondwater)

Voor de verbetering van het bestandsbeheer en van de samenwerking met de omgevingsdiensten is extra personele capaciteit noodzakelijk. Daarbij komt dat de waterkwaliteit meer aandacht krijgt doordat deze met de komst van de Omgevingswet vanuit het landelijk niveau bij de lokale overheid komt te liggen. Hierdoor moet ook de Waterschapsverordening op dit punt de komende jaren vorm worden gegeven. Dit betekent een verhoging van het kostenniveau van € 180.000.

Monitoring en datamanagement

Om aan de wettelijke verplichting voor de basisregistraties te voldoen zijn extra inspanningen nodig om het beheerregister op orde te houden. Voor landmeetkundige werkzaamheden en het uitvoeren van datacontroles is extra capaciteit nodig en moeten we extra externe deskundigheid inhuren. De totale kosten hiervan bedragen jaarlijks € 200.000.

Beheerskosten voor het werken met Vidente

Bij het investeringsbesluit over Vidente zijn de budgetten voor de beheers- en onderhoudskosten niet verhoogd. Deze kosten, voor 2022 ingeschat op € 70.000, kunnen we niet binnen de bestaande budgetten opvangen. Vanaf 2023 bedragen deze kosten structureel € 110.000.

Niet te activeren inspectiekosten

Vanuit assetmanagement inspecteren we de keringen, gemalen en andere kunstwerken eerst, voordat we overgaan tot groot onderhoud. Niet alle inspecties resulteren in een investering. Hierdoor kunnen we deze kosten niet activeren en moeten we deze ten laste van de exploitatie brengen.

Extra capaciteit voor uitvoering aanbestedingen

In het kader van de rechtmatige aanbesteding van contracten is in 2022 tijdelijk extra capaciteit benodigd. Er is sprake van een boeggolf die we in 2022 moeten wegwerken. Daarnaast blijkt dat het aantal aanbestedingen structureel hoger is dan de huidige personele capaciteit kwalitatief goed kan verwerken. Dit vraagt om een structurele uitbreiding in de capaciteit. Voor 2022 bedragen de extra kosten € 225.000, structureel is € 100.000 toereikend.

Verhoging bijdrage BghU

De stijging van de bijdrage aan de BghU hangt sterk samen met een transitie van het ICT-landschap binnen die organisatie. Naar aanleiding van nieuwe regelgeving voor provincies en gemeenten wordt de vervanging van het informatiesysteem niet geactiveerd, maar belast BghU de kosten in het jaar waarin ze gerealiseerd zijn door aan de deelnemers. Dit zal meerjarig een fluctuerend kostenniveau met zich meebrengen. Naast de normale indexering is voor 2022 een verhoging van € 250.000 nodig, vanaf 2023 liggen de kosten structureel € 150.000 hoger dan in 2021.

Nul muskusratten

Binnen de organisatie Muskusrattenbeheer (kosten voor gemene rekening) zetten we extra measures in om de doelstelling van het landelijk beleid (nul muskusratten) te bereiken. Dit betekent een uitbreiding van de velduren en een verhoging van de personeelskosten. Ons aandeel in die verhoging bedraagt € 36.000.

Overdracht oevers aan de Gemeente Utrecht

HDSR en de gemeente Utrecht zijn voornemens de beheersituatie van de oeverconstructies in Utrecht te vereenvoudigen. Kort gezegd dragen wij de oeverconstructies over aan de gemeente. Per saldo nemen de kosten voor HDSR hiermee af, maar de financiële gevolgen op lange en korte termijn zijn tegengesteld. Op lange termijn vervallen de kosten, omdat de gemeente het beheer op zich neemt. De keerzijde hiervan is dat de huidige waarde van deze oeverconstructies dan niet meer als zodanig op de balans van HDSR mag staan en we niet meer over de volledige levensduur van de oeverconstructies mogen afschrijven. Vooruitlopend op de formalisering van de overdracht van de oevers en de daarmee samenhangende wijziging van de activasoort en de afschrijvingstermijn, is de financiële doorwerking hiervan verwerkt in de meerjarenraming van deze voorjaarsnota. De besluitvorming hierover leggen we in een separaat voorstel nog aan het algemeen bestuur voor.

Wijzigingen in relatie tot reserves en voorzieningen

Voor een aantal onderdelen van de begroting van ons waterschap werken uitgaven niet direct door in het netto kostenniveau, maar indirect via een voorziening, of dekken we de uitgaven uit bestemmingsreserves die daarvoor zijn gevuld. De omvang van deze voorzieningen en reserves moet een relatie hebben met het doel waarvoor deze zijn gevormd en gevuld. Het is niet de bedoeling om belastinggeld onnodig op te potten. Daarom is de omvang van de voorzieningen en bestemmingsreserves nu, ook als eerste aanzet van het onderdeel 'budgetteren vanaf nul' in het kader van de Toekomstbestendig Begroten, tegen het licht gehouden en daaruit vloeit een aantal wijzigingen voort die hieronder staan beschreven.

Verlaging toerekening rente bestemmingsreserve GHJ

De omvang van de bestemmingsreserve GHJ is op dit moment toereikend om, ook met een lagere rentetoerekening, alle toekomstige kosten uit te dekken. Daarom passen we het daarvoor gehanteerde rentepercentage aan van 3,5% tot 1,5%. Dit is meer conform de marktrente. De totale rentekosten dalen, verdeeld over de watersysteem- en de waterzuiveringsheffing, met € 0,8 miljoen.

Verlaging toevoeging voorziening baggeren

Door vertraging in de baggerprojecten is het saldo in de voorziening de laatste jaren opgelopen tot meer dan € 6,0 miljoen aan het eind van 2021. Daarom is het verantwoord om, totdat de opgelopen achterstand weer is ingelopen, de komende jaren in totaal € 2,0 miljoen minder aan de voorziening toe te voegen. Deze lagere toevoeging loopt van € 1 miljoen in 2022 af tot € 0,4 miljoen in 2024, waarna vanaf 2025 het bestaande niveau weer wordt bereikt. Tot nu toe is er geen reden om aan te nemen dat de totale uitgaven voor het baggeren zullen dalen. Het is nu echter niet noodzakelijk om, vooruitlopend op deze toekomstige uitgaven, belastinggeld op te halen om aan een voorziening toe te voegen die voldoende gevuld is.

Bestemmingsreserve assetmanagement

Om goed vanuit de beginselen van assetmanagement te kunnen werken, is het belangrijk om beslissingen te kunnen nemen die tot kosten leiden die buiten de kapitaallasten vallen. Hierbij valt te denken aan kosten van verkenningen van doelmatige investeringsprojecten of inhaalafschrijvingen van doelmatige vervangingsinvesteringen. Omdat het benodigde bedrag hiervoor per jaar sterk kan variëren, kiezen we ervoor om, voor een stabiele begroting en jaarrekening, hier een bestemmingsreserve voor te vormen. Deze vullen we vanuit het saldo van de jaarrekening van 2020 voor de komende jaren, zodat de kosten voor de komende jaren niet van invloed zijn op het saldo van de netto kosten. Vooral nog wenden we deze reserve aan om de kosten van inspecties die niet leiden tot investeringsprojecten (omdat uit de inspectie geen opgave blijkt) uit te dekken.

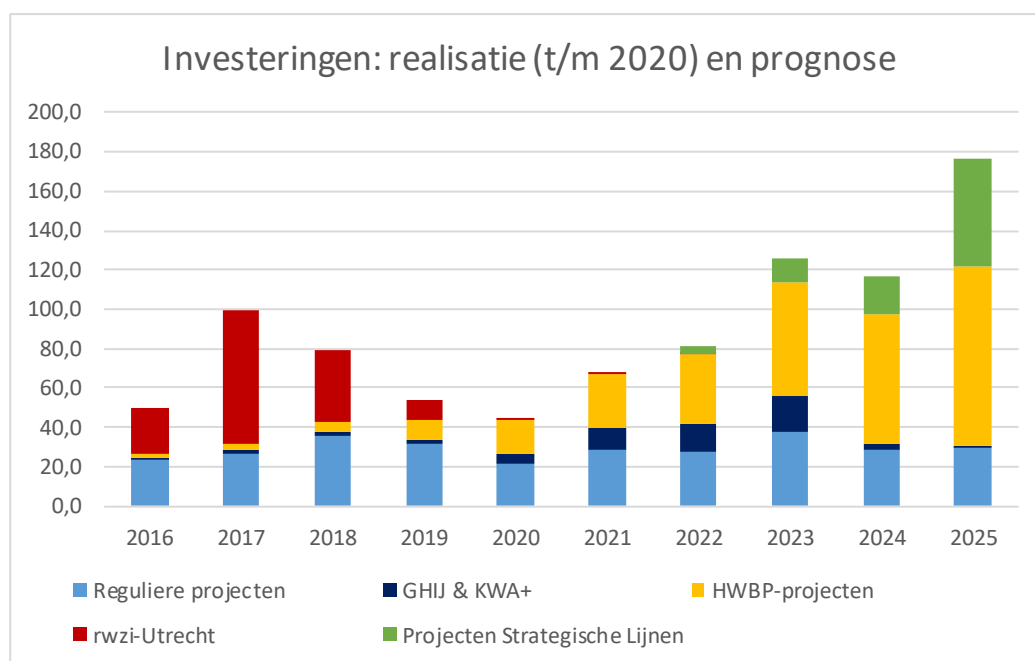
Verlaging dotatie bestemmingsreserve rwzi Utrecht

De komende jaren liggen de voorziene onttrekkingen aan de bestemmingsreserve rwzi Utrecht lager dan de dotatie die meerjarig in de huidige begroting is opgenomen. Omdat het niet de bedoeling is dat de omvang van de bestemmingsreserve verder oploopt, verlagen we de jaarlijkse dotatie structureel met € 1,0 miljoen.

Langjarige doorkijk investeringen

Investeringsagenda

Zoals inmiddels gebruikelijk kijkt ook deze voorjaarsnota tien jaar vooruit in de investeringsagenda. Hiervan is een overzicht opgenomen in bijlage 1, waarin we de ontwikkeling van de investeringsuitgaven voor een periode van tien jaar weergeven. Ook voor de komende jaren blijft onze investeringsagenda omvangrijk, met een oplopende opgave na 2022. Het aandeel van projecten die we met financiering van derden realiseren groeit, vooral door de toename van HWBP-projecten (Sterke Lekdijk). In dat segment dalen de projecten voor GHJ & KWA+. Ook is terug te zien dat de investeringen in het kader van de strategische lijnen pas later in omvang toenemen. Het aandeel eigen projecten is stabiel.

Financiële effecten

De investeringsagenda van het waterschap bestaat uit eigen investeringsprogramma's en grote projecten met verschillende vormen van (externe) financiering. Dit werkt verschillend door in de tarieven. De financiële doorwerking is te splitsen in twee delen:

1. de reguliere investeringen in de eigen programma's voor de eigen beheertaken en die wij volledig zelf financieren. Afschrijvingskosten en rentelasten die hiervoor zijn opgenomen in de meerjarenbegroting bedragen ongeveer € 30 miljoen. Dit is inclusief de afschrijving van de nieuwe rwzi Utrecht die we deels ten laste van de betreffende bestemmingsreserve brengen;
2. de uitvoering van de grote projecten die we binnen het beheergebied uitvoeren (Sterke Lekdijk, KWA+, GHJ, GHJ-Noord), maar met ieder hun eigen financiering:
 - HWBP-projecten: Sterke Lekdijk en GHJ-Noord + Waaiersluis (90% externe financiering; 10% HDSR financiering);
 - financiering vanuit de Rijksoverheid: KWA+ (100% externe financiering);
 - bekostiging vanuit gelden bestemmingsreserve en RWS: GHJ (100%).

Op de lange termijn stijgen de kapitaallasten door de uitvoering van de grote projecten. Bijvoorbeeld door de uitvoering van Sterke Lekdijk nemen de kapitaallasten (afschrijvings- en rentelasten) vanaf 2024 geleidelijk toe, tot circa € 2,0 miljoen per jaar extra (op basis van de indicatieve rekenom: 10% van de totale investering à € 480 miljoen, met gemiddeld een afschrijvingstermijn van 25 jaar). Voor de periode 2022-2025 leidt dit nog niet tot een stijging van de kosten, omdat de eerste projecten pas na die periode gereed komen.

Financiële uitgangspunten

Hoewel we in constructief samenwerken de meerwaarde zoeken, blijven we wel verantwoordelijk voor de eigen waterschapstaken. We werken daarbij doelmatig en transparant, en geven kosteneffectief invulling aan integraal waterbeheer. De activiteiten vanuit de strategische lijn Toekomstbestendig begroten zullen vanaf 2023 zorgen voor meer transparantie, voorspelbaarheid en de stuurbaarheid van de begroting van het waterschap.

Deze voorjaarsnota bouwt voort op ingezet beleid en de ambities zoals we die in het waterbeheerprogramma beschrijven. In het voorgaande hoofdstuk 'De strategische lijnen' lichtten we de betreffende ontwikkelingen toe en gaven we een inschatting van de mogelijke financiële consequenties voor de komende periode. Een deel van de lastenstijging hebben we binnen de bestaande meerjarenbegroting op kunnen vangen, zie de autonome ontwikkelingen en bijlage 2 'Wijzigingen in relatie tot reserves en voorzieningen'.

Proces

We beogen een helder en transparant proces te faciliteren met de stukken uit de planning en control cyclus, zowel voor het bestuur als voor de organisatie. Hiertoe hanteren we onder meer het principe dat nieuwe onderwerpen waarvoor budget nodig is, in het proces voor de voorjaarsnota een plek krijgen. De begroting is vervolgens een nadere uitwerking van het eerste jaar van de voorjaarsnota. Deze werkwijze draagt bij aan de voorspelbaarheid en geeft focus aan de organisatie.

Daar waar het vooruitkijken in de voorjaarsnota leidt tot een afgewogen besluitvorming over het totaal aan opgaven en een bijbehorend kostenniveau, vertalen we deze kosten pas in belastingtarieven bij de begroting. Dit is in lijn met het advies van de auditcommissie van 10 december 2018. Berekeningen voor de tarieven zijn later in het jaar nauwkeuriger te maken door een beter zicht op het belastingdraagvlak en de grondslagen.

Uitgangspunten

De kaders voor het financieel beleid in deze voorjaarsnota sluiten aan bij de in het bestuur gevoerde discussies. Gehanteerde uitgangspunten hierbij zijn:

- we bouwen voort op het gedegen financieel beleid van het algemeen bestuur van de afgelopen jaren;
- we gaan uit van kostendekkende belastingtarieven en een gelijkmatige en voorspelbare ontwikkeling van de waterschapslasten;
- de lastenontwikkeling voor de komende vier jaar kent een plafond van 4% stijging per jaar van de totale belastingopbrengsten voor het waterschap;
- als er buitengewone ontwikkelingen zijn die het plafond van 4% onder druk zetten, voeren we daarover een discussie in het algemeen bestuur.

Aansluitend bij het beeld van de laatste jaren is er ook in deze voorjaarsnota sprake van een stijgend netto kostenniveau aan de kant van de watersysteemheffing. Om toe te werken naar structureel kostendekkende tarieven, met als uitgangspunt een gelijkmatige (en matige) tariefontwikkeling, zal incidenteel de inzet van egalisereserves nodig zijn. Met de inzet van de egalisereserves kunnen we, indien nodig, tarieven vaststellen die hoger of lager dan kostendekkend, om zo de ontwikkeling van de belastingtarieven gelijkmatig te laten verlopen. Daarbij is het goed denkbaar dat dit beeld per belastingcategorie verschilt: waar de categorie Ongebouwd een krappe en zelfs negatieve egalisereserve heeft, zal een tarief hoger dan kostendekkend nodig zijn om deze aan te vullen. Vooral de categorie Gebouwd heeft juist enige ruimte in de reserve om eventueel een lager dan kostendekkend tarief te hanteren. Deze afwegingen maken we zoals gezegd jaarlijks bij het vaststellen van de begroting. Het uitgangspunt voor de vast te stellen belastingtarieven, voordat eventuele inzet van de egalisereserves plaatsvindt, wordt gevormd door het totaal van de begrote netto kosten per heffing. Bij het tot stand komen van deze begrote kosten hanteert het waterschap de volgende uitgangspunten voor budgetbeheer:

- tegenvallers vangen we in beginsel op binnen het programma. Meevallers vallen vrij ten gunste van de algemene middelen voor de bredere afweging door het algemeen bestuur;
- meevallers incasseren we op het moment dat ze werkelijk gerealiseerd zijn en we anticiperen op tegenvallers zodra die zich aandienen;

- structurele kosten dekken we door structurele inkomsten;
- incidentele kosten kunnen ook gedekt worden door incidenteel beschikbare middelen.

Kader heffingen

Omdat voor beide heffingen, de watersysteem- en de waterzuiveringsheffing, de uitgangssituatie van de ontwikkeling van het kostenniveau - en daarmee de toekomstige kostendekkendheid van de tarieven en de omvang van de reserves - sterk verschilt, hebben we het financieel kader afzonderlijk per heffing opgenomen. In beide kaders zijn de kosten op dezelfde manier geïndexeerd:

- de stijging van de personele lasten als gevolg van het volgen van de cao-ontwikkelingen (voor 2022 met 1,4% en meerjarig ingeschat op ongeveer 2%);
- een component voor de overige uitgaven (in de Middellange Termijnverkenning van het CPB van februari 2020 bedraagt de indexering voor goederen en diensten meerjarig 1,5%);
- een aantal bijzondere posten, zoals de solidariteitsbijdrage voor het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en de bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen zoals BghU en Het Waterschapshuis, houden we buiten de standaard indexering en verwerken we separaat als autonome ontwikkeling in het meerjarig financieel kader;
- voor kapitaallasten passen we geen indexering toe.

Gemiddeld en gewogen leidt dit tot een jaarlijkse indexering van de totale netto kosten van ongeveer 1,2%. Omdat de indexeringspercentages sterk afhankelijk zijn van de economische groei kunnen veranderende verwachtingen voor die groei, deze percentages sterk beïnvloeden.

Financieel kader watersysteemheffing

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het netto kostenniveau weergegeven. De stijging van de netto kosten bestaat uit verschillende onderdelen, van autonome ontwikkelingen tot de beleidsmatige ontwikkelingen vanuit de strategische lijnen, die in het kader van de deze voorjaarsnota zijn opgenomen en hiervoor beschreven.

Financieel kader voorjaarsnota 2021 watersysteemheffing

	Begroting 2021
Netto kosten begroting 2021	70.832
Totaal autonome ontwikkelingen/ingezet beleid	
Totaal overige ontwikkelingen	
Herschikking middelen in relatie tot reserves en voorzieningen	
Totaal ontwikkelingen strategische lijnen	
Totale netto kosten VJN 2021	70.832
<i>jaarlijkse ontwikkeling netto kosten</i>	
Belastingopbrengsten	69.978
<i>jaarlijkse ontwikkeling belastingopbrengsten</i>	
Mutatie egaliseringsreserve	-855

(bedragen x € 1.000)

VOORJAARSNOTA 2021			
2022	2023	2024	2025
70.832	70.832	70.832	70.832
619	1.742	2.874	5.058
1.203	1.231	1.351	1.458
-1.460	-1.060	-860	-460
3.687	5.263	6.372	6.845
74.881	78.009	80.570	83.733
5,7%	4,2%	3,3%	3,9%
74.881	78.009	80.570	83.733
7,0%	4,2%	3,3%	3,9%
-	-	-	-

Netto kosten

Het netto kostenniveau tussen 2021 en 2022 stijgt met 5,7% van € 70,8 miljoen tot € 74,9 miljoen. Dit is inclusief alle ontwikkelingen en inclusief de herschikking van middelen bij de reserves en voorzieningen. Meerjarig is de ontwikkeling van de netto kosten lager. Dit ondanks het feit dat de indexering meerjarig is verwerkt, dat het effect van de herschikking van middelen afneemt, en dat de ontwikkelingen van de strategische lijnen meerjarig financieel doorwerken. De kostenontwikkeling van de strategische lijnen vlakt in de tijd af.

Belastingopbrengsten

Als we vervolgens het uitgangspunt van volledig kostendekkende tarieven voor alle categorieën toepassen betekent dit voor 2022 een noodzakelijke verhoging van de belastingopbrengst van 7,0% ten opzichte van 2021. Deze stijging is voor 5,7 procentpunt toe te schrijven aan de stijging van de netto kosten en voor 1,3 procentpunt aan de stap naar kostendekkende tarieven voor de categorie Gebouwd. De stijging van 7,0% is groter dan de maximale gemiddelde totale stijging van 4,0% van de belastingopbrengsten zoals het bestuur die wenselijk acht en we als uitgangspunt hanteren. Om tot volledige kostendekkendheid te komen heeft de watersysteemheffing een groter deel dan de zuiveringsheffing nodig van de ruimte die het belastingplafond van 4% biedt.

Omdat bij het opstellen van deze voorjaarsnota, vooral voor de strategische lijnen, meerdere jaren vooruit is gekeken, zijn de ontwikkelingen tot en met 2025 goed in beeld. Dat is terug te zien in de oplopende kosten voor de strategische lijnen. Waar in 2022 ten opzichte van 2021 nog € 3,7 miljoen extra nodig is om de kosten te dekken, stijgt dit in 2025 tot € 6,8 miljoen ten opzichte van 2021. Daarbij zijn ook de autonome ontwikkelingen volledig in het meerjarenbeeld verwerkt. Desondanks vallen de jaarlijkse stijgingspercentages van het netto kostenniveau binnen de 4% en zijn meerjarig kostendekkende tarieven met een gelijkmatige jaarlijkse ontwikkeling ook voor de watersysteemheffing een realistisch streven.

Financieel kader waterzuiveringsheffing

De laatste jaren hebben we de waterzuiveringsheffing niet verhoogd - en vorig jaar zelfs verlaagd - om de watersysteemheffing de ruimte te bieden de belastingopbrengsten mee te laten groeien met het kostenniveau en daarboven op nog een stap te laten maken naar kostendekkendheid. Ook voor 2022 is die ruimte binnen de waterzuiveringsheffing aanwezig.

Financieel kader voorjaarsnota 2021 waterzuiveringsheffing

		VOORJAARSNOTA 2021			
	Begroting 2021	2022	2023	2024	2025
Netto kosten begroting 2021	60.829	60.829	60.829	60.829	60.829
Totaal autonome ontwikkelingen/ingezet beleid		229	1.303	1.409	1.668
Totaal overige ontwikkelingen		219	115	115	115
Herschikking middelen in relatie tot reserves en voorzieningen		-1.470	-1.470	-1.470	-1.470
Totaal ontwikkelingen strategische lijnen		3.036	3.564	4.191	3.874
Totale netto kosten VJN 2021	60.829	62.843	64.341	65.074	65.016
<i>jaarlijkse ontwikkeling netto kosten</i>		3,3%	2,4%	1,1%	-0,1%
Belastingopbrengsten	62.909	62.909	64.341	65.074	65.016
<i>jaarlijkse ontwikkeling belastingopbrengsten</i>		0,0%	2,3%	1,1%	-0,1%
Mutatie egaliseringsreserve	2.080	66	-	-	-

(bedragen x € 1.000)

Netto kosten

Het netto kostenniveau tussen 2021 en 2022 stijgt met 3,3% van € 60,8 miljoen tot € 62,8 miljoen. Dit is inclusief alle ontwikkelingen en deerschikking bij de reserves en voorzieningen. Ondanks de doorwerking van de kostenverhogende ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld indexering, ligt de stijging van de netto kosten vanaf 2023 lager. Volgens het huidige meerjarenbeeld is er tussen 2024 en 2025 zelfs sprake van dalende netto kosten. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat de verwachte kosten van de strategische lijnen voor de komende jaren weliswaar goed en volledig in beeld zijn gebracht, maar dat er met name bij de waterzuiveringsheffing ook ontwikkelingen spelen die verder in de tijd liggen. Voorbeelden hiervan zijn het verwijderen van medicijnresten, nieuwbouw van de rwzi Zeist (eventueel in combinatie met rwzi Bunnik) en

investeringsuitgaven op het gebied van duurzaamheid. In de strategische lijn Zuivere ontwikkelingen is al aangegeven dat juist in de jaren na de periode die deze voorjaarsnota beschouwt, de netto kosten onder invloed van deze ontwikkelingen stijgen.

Belastingopbrengsten

Het huidige tarief van de waterzuiveringsheffing is hoger dan kostendekkend en daardoor voegen we naar verwachting in 2021 bijna € 2,1 miljoen toe aan de egalisatiereserve. De netto kosten voor 2022 stijgen ten opzichte van 2021 echter ook met ongeveer € 2,0 miljoen en daardoor doteren we bij een gelijkblijvende belastingopbrengst in 2022 nauwelijks meer aan de egalisatiereserve, nog € 66.000. Omdat de egalisatiereserve bovenin de bandbreedte zit, hoeven we deze ook niet aan te vullen.

Ook vanuit het meerjarenbeeld, met een gematigde kostenontwikkeling, lijkt er geen noodzaak te bestaan om de belastingopbrengsten te verhogen en daarmee de tarieven te laten stijgen. De komende jaren moet daarbij wel in ogenschouw worden genomen dat, mede door investeringen voor de verwijdering van medicijnresten, het kostenniveau na 2025 kan oplopen. Om onevenwichtigheid in de tariefontwikkeling te voorkomen, moeten we jaarlijks beoordelen of we daarop vooruitlopend al geleidelijk verhogingen van belastingen moeten doorvoeren.

Dekking

We streven naar kostendekkende tarieven voor de beheertaken van het waterschap, voor zowel de watersysteemheffing als de waterzuiveringsheffing. De focus ligt daarbij op structurele kostendekking en op een gelijkmatige ontwikkeling van de belastingtarieven. Hierbij dekken we jaarlijks de lasten door de in dat jaar gerealiseerde belastingopbrengsten.

Omdat het huidige tarief voor de waterzuiveringsheffing in 2022 nog hoger dan kostendekkend is, biedt dit de ruimte om in dat jaar de tarieven aan de kant van de watersysteemheffing meer dan de kosten te laten stijgen, en zodoende de stap naar kostendekkendheid te laten maken. Omdat vanaf 2023 de ontwikkeling van de netto kosten van zowel de watersysteem- als de waterzuiveringsheffing daalt tot onder dan 4%, zijn meerjarig kostendekkende tarieven en een gelijkmatige ontwikkeling van deze tarieven met het in deze voorjaarsnota voorgestelde financiële kader haalbaar.

Bijlagen

Bijlage 1. Langjarig kader investeringen

Investeringsoverzicht per thema/ programma

Investeringsoverzicht per thema/ programma	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026	Jaarschijf 2027	Jaarschijf 2028	Jaarschijf 2029	Jaarschijf 2030	Jaarschijf 2031
Thema Veiligheid	10.692	19.260	12.510	30.240	29.790	27.490	5.400	4.850	4.000	4.000
Programma Waterkeringenbeheer	10.692	19.260	12.510	30.240	29.790	27.490	5.400	4.850	4.000	4.000
Thema Voldoende water	10.015	17.485	17.645	18.749	15.100	9.989	9.000	9.100	9.200	5.900
Programma Watersysteembeheer	9.035	15.015	16.615	15.389	11.300	9.789	9.000	9.100	9.200	5.900
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	980	2.470	1.030	3.360	3.800	200	-	-	-	-
Thema Gezond water	10.555	15.340	21.080	54.540	70.200	79.000	11.000	8.000	6.000	6.000
Programma Gezond water	1.055	1.140	1.280	1.140	-	-	-	-	-	-
Programma Zuiveringsbeheer	9.500	14.200	19.800	53.400	70.200	79.000	11.000	8.000	6.000	6.000
Totaal investeringsniveau programma's	31.262	52.085	51.235	103.529	115.090	116.479	25.400	21.950	19.200	15.900
Thema Bestuur, middelen en maatschappij	833	1.055	451	1.291	-	-	-	-	-	-
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	833	1.055	451	1.291	-	-	-	-	-	-
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	833	1.055	451	1.291	-	-	-	-	-	-
Taakstellend investeringsniveau (excl. rwzi Utrecht, GHIJ, Sterke Lekdijk en KWA+)	32.095	53.140	51.686	104.820	115.090	116.479	25.400	21.950	19.200	15.900

Investeringsoverzicht van specifieke projecten	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026	Jaarschijf 2027	Jaarschijf 2028	Jaarschijf 2029	Jaarschijf 2030	Jaarschijf 2031
Specifieke projecten										
<u>Rwzi Utrecht</u>	300	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<u>GHIJ</u>	7.103	3.380	1.150	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
<u>KWA+ fase 1</u>	7.600	15.130	1.630	-	-	-	-	-	-	-
<u>Sterke Lekdijk (excl. grond)</u>	33.708	53.961	61.950	71.000	56.140	46.290	33.782	14.882	-	-
Totaal specifieke projecten	48.711	72.471	64.730	72.000	57.140	47.290	34.782	15.882	1.000	1.000
Taakstellend investeringsniveau inclusief specifieke projecten	80.806	125.611	116.416	176.820	172.230	163.769	60.182	37.832	20.200	16.900

Overzicht projectmatige sloop- en exploitatieuitgaven	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026	Jaarschijf 2027	Jaarschijf 2028	Jaarschijf 2029	Jaarschijf 2030	Jaarschijf 2031
Totaal projectmatige sloop- en exploitatieuitgaven	15.402	13.423	11.052	10.385	7.001	9.767	9.270	12.422	11.690	7.476

Bedragen zijn in duizenden euro's

Bijlage 2. Ontwikkelingen Voorjaarsnota 2021

In onderstaande tabel zijn de ontwikkelingen met financiële consequenties voor 2022 opgenomen, die in het netto kostenniveau van deze voorjaarsnota zijn verwerkt. Het uitgangspunt is de begroting van 2021, en vervolgens zijn meegenomen:

- de doorwerking autonome ontwikkeling en eerdere besluitvorming;
- overige ontwikkelingen;
- wijzigingen in relatie tot reserves en voorzieningen.

1. Doorwerking autonome ontwikkelingen en eerdere besluitvorming

	2022	2023	2024	2025
Doorwerking MJR Afschrijvingen	-929.000	338.000	-355.000	-305.000
Doorwerking MJR Rentelasten	12.000	210.000	146.000	555.000
Indexering personeelskosten	771.000	1.890.000	2.931.000	4.207.000
Indexering overige kosten	1.072.000	2.159.000	3.278.000	4.447.000
Solidariteitsbijdrage HWBP	-	-800.000	-700.000	-900.000
Indexering overige opbrengsten	-234.000	-472.000	-717.000	-973.000
Dekking hogere afschrijvingen GHJ uit BR GHJ	-54.000	-105.000	-375.000	-430.000
Exotenbestrijding (verlaging budget)	-15.000	-350.000	-350.000	-350.000
I&A Waterschapshuis	50.000	100.000	150.000	200.000
Toekomstbestendige organisatie Personeel	50.000	100.000	150.000	150.000
Toekomstbestendige organisatie Overige kosten	50.000	100.000	150.000	150.000
Duurzaamheid personeel (verlaging budget)	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
Cultuurhistorie/2022	100.000	-100.000	-100.000	-100.000
Totaal doorwerking autonome ontwikkelingen en eerdere besluitvorming	848.000	3.045.000	4.183.000	6.626.000

Doorwerking autonome ontwikkelingen en eerdere besluitvorming (per programma)

	2022	2023	2024	2025
Watersysteemheffing	225.000	1.023.000	1.732.000	3.822.000
Waterzuiveringsheffing	-106.000	690.000	436.000	615.000
Bestuur & organisatie	729.000	1.332.000	2.015.000	2.189.000
Totaal doorwerking autonome ontwikkelingen en eerdere besluitvorming	848.000	3.045.000	4.183.000	6.626.000

2. Overige ontwikkelingen

	2022	2023	2024	2025
Bestandsbeheer (grondwater)	180.000	180.000	180.000	180.000
MID/ Data	200.000	200.000	200.000	200.000
Beheerskosten a.g.v. werken met vidente	70.000	110.000	110.000	110.000
Niet te activeren inspectiekosten	130.000	130.000	130.000	130.000
Capaciteit afdeling inkoop voor uitvoering aanbestedingen	225.000	100.000	100.000	100.000
Verhoging bijdrage BghU	250.000	150.000	150.000	150.000
Nul muskusratten (aandeel HDSR in GR)	36.000	36.000	36.000	18.000
Overdracht oevers aan gemeente Utrecht	330.000	440.000	560.000	685.000
Totaal overige ontwikkelingen	1.421.000	1.346.000	1.466.000	1.573.000

Overige ontwikkelingen (per programma)

	2022	2023	2024	2025
Watersysteemheffing	946.000	1.096.000	1.216.000	1.323.000
Waterzuiveringsheffing	-	-	-	-
Bestuur & organisatie	475.000	250.000	250.000	250.000
Totaal overige ontwikkelingen	1.421.000	1.346.000	1.466.000	1.573.000

3. Wijzigingen in relatie tot reserves en voorzieningen

	2022	2023	2024	2025
Verlaging toerekening rente BR GHJ	-800.000	-800.000	-800.000	-800.000
Verlaging toevoeging voorziening baggeren	-1.000.000	-600.000	-400.000	-
Dekking kosten uit BR asset management	-130.000	-130.000	-130.000	-130.000
Verlaging dotatie BR rwzi Utrecht	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000
Totaal wijzigingen in relatie tot reserves en voorzieningen	-2.930.000	-2.530.000	-2.330.000	-1.930.000

Wijzigingen in relatie tot de reserves en voorzieningen (per programma)

	2022	2023	2024	2025
Watersysteemheffing	-1.460.000	-1.060.000	-860.000	-460.000
Waterzuiveringsheffing	-1.470.000	-1.470.000	-1.470.000	-1.470.000
Bestuur & organisatie	-	-	-	-
Totaal wijzigingen in relatie tot reserves en voorzieningen	-2.930.000	-2.530.000	-2.330.000	-1.930.000